LITOSTROJ

GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA LITOSTROJ

LETO XII. LJUBLJANA, OKTOBER 1971 ŠTEVILKA 10

Obeti tudi za naprej

Naši uspehi v tujini

Smo šele v mesecu oktobru, toda če bi se letošnje leto končalo že zdaj, bi ga morali v Litostroju glede na uspehe v tujini šteti med rekordna. Morda bi bilo primerno, če bi naredili majhno primerjavo s preteklimi leti:

1969. leta je sklenil Litostroj s tujimi naročniki za 2,2 milijona dolarjev pogodb. Lani je znašala vrednost s tujimi kupci sklenjenih poslov 2,8 milijona dolarjev. Letos pa smo že sklenili za 6,5 milijona dolarjev pogodb in tudi če jim bo šlo do konca leta »slabo«, bo vrednost sklenjenih pogodb, kot kaže, gotovo presegla 8 milijonov dolarjev. Od 6,5 milijonov dolarjev že sklenjenih pogodb bomo nad 4 milijone dolarjev konvertibilnega denarja iztržili z dobavami opreme za hidroelektrarni Tana River v Keniji in hidroelektrarno Cäbra Corali v Argentini, z dobavo 5 žerjavov za Pakistan, dveh za belgijskega naročnika itd.

Letos pa gremo še na licitacije v Kenijo, Novo Zelandijo, v Mehiko in Novo Gvinejo. Največji uspeh pa bi bil, če bi uspeli na licitaciji za črpalne postaje v Egiptu, kjer bi en sam posel Litostroju navrgel za 5 milijonov dolarjev dela.

Obseg naročil iz tujine nas sili k dokaj ambicioznemu povečevanju proizvodnje. V dveh letih bomo namreč napravili 50 odstotni skok. Vrednost naše lanske proizvodnje je znašala 240 milijonov, za prihodnje leto pa računamo na 370 milijonov dolarjev. Pri tem pa gre le za klasično proizvodnjo. Vrednost sestavljenih avtomobilov ni upoštevana.

Napad na Rašico

Pripravljenost litostrojske partizanske enote

Petdnevni seminar poveljniškega sestava naše »partizanske enote« je zadostoval, da smo lahko 18. in 19. septembra 1971 izvedli s celotno enoto dvodnevno vajo v streljanju, dviganju opreme in taktični vaji. Velik uspeh smo dosegli, če se zavedamo, da je pri posameznih pripadnikih enote preteklo 15 oziroma tudi 20 let od odsluženja kadrovskega roka v JLA. Poleg tega je bilo med njimi precej takih, ki niso bili v tem času niti na eni vojni vežbi.

V prvem dnevu je bila izvedena vaja pod nadzorstvom inštruktorjev Uprave za narodno obrambo mesta Ljubljane s celotnim sestavom enote v praktičnem streljanju z vsemi vrstami pehotnega orožja od pištole, brzostrelke, polavtomatske puške, težke in lahke strojnice do ročnega metalca min.

Pripadniki enote so bili zelo disciplinirani in so svoje naloge vzeli zelo resno, zato so tudi dosegli v poprečju prav dober uspeh, pri čemer naj pripomnimo, da je precejšnje število pripadnikov enote doseglo celo odlične uspehe, a le malo število je bilo tistih, ki niso dosegli zadovoljivega uspeha. Posebno so se odlikovali v streljanju s polavtomatsko puško, univerzalnim in zelo preciznim orožjem domače proizvodnje. Ta puška si je pri vseh pripadnikih enote pridobila velike simpatije in prav vsi so jo zelo hvalili.

Podčrtati moramo uspehe merilcev ročnega metalca min. Ta velja za zelo dobro in natančno orožje za neposredno borbo in uničevanje sovražnikovih tankov in utrdb. Naši uspehi so še toliko večji, če vemo, da pride lahko pri vsaki najmanjši površnosti, nedisciplini ali nepreciznosti pri ravnanju s tem orožjem do človeških žrtev. Zaradi reaktivnega učinka orožja pride do žrtev v vrstah vojakov, ki z njimi streljajo. Uspeh streljanja z navedenim orožjem je toliko bolj pomemben, kajti večina merilcev je z njim prvič streljala, a nekateri so ga celo prvič videli.

Popoln uspeh oz. bolje rečeno združene akcije je naša partizanska enota dosegla naslednji dan pri popolnoma samostojni praktični vaji »pehotna četa v napadu« na vas Rašico. Čeprav je bila vaja oz. napad izveden pravzaprav demonstrativno oz. manifestativno, so vsi pripadniki enote zelo resno in disciplinirano izvrševali svoje naloge. Omenjeno vajo so namreč izvedli v spomin na 30-letnico fašističnega napada in požiga vasi Rašice pri Ljubljani. Pri izvajanju vaje se je pokazala popolno pripravljenost in velika iznajdljivost poveljniškega sestava enote v tem, da je akcijo in delovanje enote usmerjal in ustrezno prilagajal težavnim pogojem. Poveljstvo enote in celotni vojaški sestav je v vsem upošteval osnovne elemente taktike, brez katerih v vojni ni mogoče uspeti. Za uspeh vaje se moramo seveda zahvaliti predvsem vojaškemu sestavu enote, ki je disciplinirano, požrtvovalno in hitro izvrševal vse naloge in direktive svojih poveljnikov. Tudi predstavniki Uprave za narodno obrambo Ljubljana in ostali opazovalci so se o vaji pohvalno izrazili. Vsak posameznik je na vaji opravičil zaupanje svojega kolektiva, ki daje sredstva za vzdrževanje, opremljanje in urejanje svoje »partizanske enote«. Ob tem naj pripomnimo, da enota za sedaj še nima vse potrebne opreme.

Glede na to, da je bila vaja organizirana v prostem času, to je v soboto in nedeljo, gre pripadnikom enote vse priznanje in zahvala za aktivno in požrtvovalno sodelovanje.

Franc Nolimal

Litostroj na Zagrebškem sejmu

Veliko zanimanje za naše izdelke

Letošnja prireditev Zagrebškega velesejma od 9. do 19. septembra je bila nadaljevanje stalnega razvojnega vzpona in je pomenila doslej največjo mednarodno sejemsko manifestacijo v državi. Ta prireditev je bila 91. mednarodni sejem, ki ga je organiziral Zagrebški velesejem.

Tudi letos je jesenski mednarodni Zagrebški velesejem obdržal svoj tradiconalni poslovni program razstavljanja.

Na jesenskem velesejmu so prikazali domači in inozemski razstavljalci nad 300.000 različnih izdelkov.

Splošni program prireditve je omogočil prikaz vseh gospodarskih področij in njihovih številnih eksponatov. Na razstavi je bila na vpogled bogata tehnična dokumentacija, vidna pa so bila poslovna prizadevanja gospodarstvenikov. Na Zagrebškem velesejmu je bila še posebej poudarjena strojna industrija, črna in barvasta metalurgija, elektroindustrija, precizne mehanike in optika, kemična industrija, kovinskopredelovalna industrija, industrija motornih vozil, ladjedelstvo, lesena, tekstilna, grafična in živilska industrija ter nekatere druge panoge. Na posebnem delu razstave je bil nastop proizvajalcev opreme za turizem, gostinstvo in trgovino.

Poleg komercialnega dela prireditve — razstavljenega blaga, surovin, so bile pomemben del poslovne vsebine velesejma strokovne manifestacije, poslovni nastopi bank, gospodarskih zbornic itd.

Na zagrebškem jesenskem mednarodnem velesejmu 1971 je sodelovalo 1277 domačih in 5038 inozemskih razstavljalcev na 270.000 metrih razstavnega prostora. Sodelovalo je 20 afriških, azijskih in latinsko-ameriških držav, skoraj vse države vzhodne in zahodne Evrope, gospodarski giganti, kot so ZDA, ZSSR, Japonska, Avstralija in nekatere druge države.

Prvič po 15-letni odsotnosti sta sodelovali s kolektivnima razstavama LR Kitajska in LR Albanija. Njuna prisotnost je zaključila celovitost mednarodnega pomena sejemskega trga v Zagrebu. Predvsem je nastop LR Kitajske pripomogel h krepitvi gospodarskih stikov med LR Kitajsko in SFR Jugoslavijo. Žal so ta paviljon predčasno zaprli. V primerjavi z lanskoletno prireditvijo se je povečalo število domačih in inozemskih razstavljalcev. Velesejem je zgradil svoj največji paviljon s površino 20.000 kvadratnih metrov in novo razstavno dvorano v okviru paviljona 11 v sklopu razstavnega in kongresnega centra Zagrebškega velesejma.

Gospodarske organizacije iz inozemstva so si jesenski mednarodni zagrebški velesejem izbrale za stalno mesto komercialnih srečanj z jugoslovanskimi partnerji. Zagrebški velesejem je bil tudi letos kot vsa prejšnja leta mesto poslovnih srečanj.

Jugoslovansko gospodarstvo se je na jesenskem velesejmu predstavilo z doslej največjim številom gospodarskih organizacij zbranih na kakem sejmu v državi.

Za letošnji Zagrebški velesejem in za svetovni prikaz gospodarskih odnosov je vladalo v državi in inozemstvu veliko zanimanje. Jesenski Zagrebški velesejem si je na dan otvoritve ogledal naš predsednik Josip Broz-Tito.

Tudi LITOSTROJ je bil med razstavljalci jesenskega Zagrebškga sejma kakor že vrsto let poprej.

V strojni dvorani, kjer se nahaja naš razstavni prostor, smo razstavljali hidravlične preoblikovalne stroje; na površini 108 m² je bilo razporejenih sedem lepo oblikovanih hidravličnih stiskalnic. Med razstavo smo obiskovalcem in poslovnim partnerjem prikazali delovanje stiskalnic.

Na zunanjem prostoru, bazenu, smo prikazali vrsto črpalk. Delovanje črpalk in vodometi so pritegnili mnogo obiskovalcev. Na 300 m² odprtega prostora so bili razstavljeni naši 2-tonski, 5 in 7,5-tonski viličarji. Kot prikaz težke industrije naše tovarne smo razstavili francisovo kolo iz nerjavečega jekla. Zanimanje in povpraševanje po naših izdelkih je bilo veliko. Naše osebje je nudilo strankam vse potrebne informacije o naših proizvodih, prav tako pa so vzpostavljali stike z zainteresiranimi poslovnimi ljudmi. Posebno pozornost smo posvetili obisku in pogovoru s kitajsko delegacijo in obisku delegatov iz socialističnih držav.

Komercialni uspeh sejemske prireditve je tudi tokrat pomenil poslovno potrditev jugoslovanskega gospodarstva in njegovega sejemskega trga, ki se je uvrstil med vodilne evropske sejme. Prav tako kot coletni prikaz našega gospodarstva je tudi Litostroj požel mnogo pohvalnih besed za razstavljene proizvode.

Naš razstavni prostor si je ogledal na dan otvoritve generalni direktor Litostroja dipl. inž. Marko Kržišnik. Prav tako so se velesejma udeležili vidnejši predstavniki Litostroja kot npr. predsednik delavskega sveta inž. Avgust Klemenc, predsednik sindikalne organizacije Franc Jevnikar, šef oddelka AT dipl. inž. Peter Vogrič in drugi.

D. Š.

Sporazumevanje se šele začenja

Dne 6. oktobra letos je republiški odbor sindikata industrije in rudarstva Slovenije dal soglasje k predlogu samoupravnega sporazuma o osnovah in merilih za delitev dohodka in osebnih dohodkov kovinske in elektroindustrije Slovenije. Soglasje je sledilo izredno razgibanemu delo vseh, ki so sodelovali pri ustvaranju sporazuma, od komisije za pripravo sporazuma pa vse do posameznih delovnih organizacij udeleženk sporazuma ter ne nazadnje tudi do vseh sindikalnih organizacij.

Tudi v našem kolektivu smo razpravljali o vsebini samoupravnega sporazuma. O nastajanju vsebine sporazuma smo deloma poročali tudi v našem časopisu. Zdaj, ko smo dobili soglasje k sporazumu tudi od sindikatov, pa nas še posebej zanima, kaj pomeni ta sporazum za našo delovno organizacijo.

Sporazumevanje na področju delitve nedvomno pomeni pomemben korak k ureditvi cele vrste negativnih pojavov, kot so npr. fluktuacija delovne sile, zaslužki, ki niso rezultat dela, dohodki, ustvarjeni z monopolnim položajem na tržišču in podobno. Čeprav znotraj panoge kovinske industrije in elektroindustrije ni izrazitih nepravilnosti, pa vendarle s sporazumom pričenjamo usklajevati osebne dohodke v odvisnosti od rezultatov dela.

Sporazum o osnovah in merilih za delitev dohodka in osebnih dohodkov določa kriterije za zagotavljanje osebnih in skupnih potreb delavcev v odvisnosti od rezultatov in uspehov poslovanja.

Na podlagi lanskoletnih rezultatov nam sporazum dovoljuje take osebne dohodke, kot jih sedaj prejemamo. S takimi dohodki še ne kršimo določila zakona o samoupravnem sporazumevanju in družbenem dogovarjanju, ki predvideva ob prevelikem izplačevanju osebnih dohodkov izdvajanje določenega prispevka v republiški sklad. To seveda ne pomeni, da smo lahko zadovoljni. V primerjavi z ostalimi podjetji naše panoge imajo nekatera podjetja glede na poslovne rezultate možnost povečati osebne dohodke. V sporazumu dolo-

(Nadaljevanje na 3. strani)

Naš barometer

Po devetih mesecih, torej ob koncu septembra bo merjenje naših rezultatov mnogo lažje. Številki 3/4 ali 75 % sta namreč dokaj poznani iz vsakdanjega življenja, zato bo mnogo lažje ugotavljati, kje smo bili uspešni. Ali pa nas bo preostala četrtina opozarjala, da se poslovno leto počasi izteka. Poglejmo torej naš barometer, pogled pa uperimo v pokončno črto »75,00 % — september«.

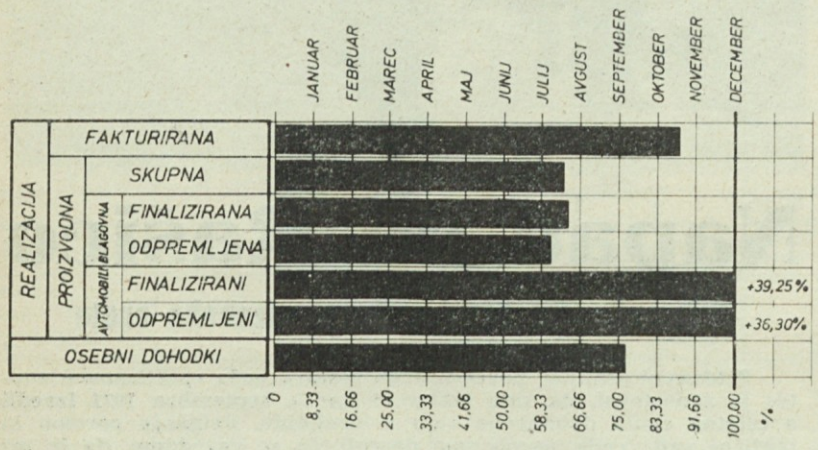

Levo od pokončne črte »75,00 % — september« zaostajajo stolpiči **skupne, finalizirane** in **odpremljene proizvodnje.** Na oko lahko ocenimo, da zaostajamo skoraj za mesec in pol. V primerjavi s prejšnjim mesecem se je zaostanek povečal. To pa je rahlo presenečenje, kajti že leta nazaj se je po krajšem poletnem premoru vedno že septembra pričel zadnji finiš, ki je pripeljal poslovno leto v zadovoljivo stanje. Letošnjega septembra pa — 457,5 ton namesto 1075 ton v SOZD FI in 813,1 tone namesto 1002 toni v SOZD PI — je mnogo premalo. Krivično pa bi bilo, če bi se jezili samo na proizvodnjo. Instalaterji pravijo, če iz pipe ne priteče voda, ni vedno kriva samo pipa, temveč je potrebno pregledati celotno napeljavo, ali pa celo izvor. Skratka, funkcionirati mora celotno omrežje in iz pipe bo priteklo dovolj vode. Primerjavo z nami lahko napravi vsak sam.

Priznati pa moramo, da je bilo že v septembru čutiti rahel vetrič v podjetju, bolj v obliki opozoril, da so rezultati poslovanja premajhni oziroma naše potrebe so velike in če jih hočemo zadovoljiti, morajo biti rezultati našega dela mnogo večji. Ne zadostuje, če vsakdo nekaj dela. Vsakdo mora delati učinkovito in tisto, kar bo dalo sešteto z delom drugih čim boljši in večji rezultat. In če vetrič ne bo zalegel, bo potreben veter, morda celo burja, ki bo prepihala vsak kot ali hodnik.

Resno opozorilo nam mora biti tudi sklep UOP, ki je za septembrsko plačilo osebnih dohodkov »dodal« 600.000 dinarjev z namenom, da bi vrednost točke ne bila preveč nezadovoljiva. Gornji ukrep pa lahko razumemo tudi tako, da ni nikogar, ki bi nam privoščil nižje osebne dohodke, temveč ravno obratno — le ustvariti jih je potrebno z delom, ker jih v nasprotnem primeru tudi UOP ne more stalno dodajati, temveč le, če oceni in upa, da bodo takemu ukrepu sledili boljši rezultati.

Verjetno stanje ni tako slabo, kot bi lahko kdo razbral iz gornjih vrstic. Toda poslovati moramo varno. Nihče si ne želi slabih presenečenj. In četudi so gornje besede morda preostre, vsekakor niso odveč, oziroma prav gotovo si vsi želimo, da bi bile nepotrebne.

Po vseh gornjih besedah je že čas, da odčitamo naš barometer:

Finančna realizacija:	%	%
— fakturirana	129,70*	88,08*
Blagovna proizvodnja		
— skupna	86,04	63,32
— finalizirana	88,79	64,42
— odpremljena	82,39	59,78
Osebni dohodki		
— avtomobili — finalizirani	167,10*	139,25*
— avtomobili — odpremljeni	163,56*	136,30*
— izplačani	103,54	76,63

V predzanjem številčnem stolpcu so navedeni odstotki izpolnjevanju kumulativnih dinamičnih planov, v zadnjem stolpcu pa odstotki izpolnjevanja celoletnih planov. Dobre rezultate smo označili z zvezdicami in to v predzadnjem stolpcu one odstotke, ki so večji od 100, v zadnjem stolpcu pa one, ki so večji od 75 %. Le pri osebnih dohodkih je kriterij ravno obraten.

In če sedaj na podoben način pogledamo le skupno proizvodnjo, toda razčlenjeno po vrstah proizvodov in SOZD, dobimo naslednji pregled:

	%	%
Talni transport	62,42	47,12
Turbine	59,11	37,28
Črpalke	83,69	58,04
Žerjavi, reduktorji	107,76*	94,18*
Hidravlične stiskalnice	93,98	59,25
Cementarne	118,90*	100,47*
Strojni deli	67,58	47,60
Diesel motorji	62,55	42,15
Orodje	132,16*	97,80*
SOZD FI	80,75	58,74
Jeklena litina	92,74	69,06
Siva litina	87,51	65,07
Specialna litina	125,82*	93,55*
Zvarjenci	78,20	58,18
Odkovki	99,59	74,03
SOZD PI	88,58	65,91
Kisik in drugo	120,03*	89,04*
Podjetje — skupaj	86,04	62,68

Tudi v gornjem pregledu nismo pozabili na zvezdice. Komu pripadajo, pa smo povedali že v uvodu. In še nekaj ne smemo prezreti: v septembru so od finalistov cementarne kot prve že izpolnile svoj letni plan. Čeprav so v padajočem vrstnem redu količin šele na šestem mestu, je to vseeno lep uspeh. Čestitamo! Pravočasno smo namreč proizvedli toliko, kolikor smo s planom predvideli, to pa je bistvo vsakega plana.

Tik za petami cementarn sledijo orodje, žerjavi in reduktorji, specialna litina... Morda jim bomo čestitali že konec oktobra. Pričakujemo pa tudi, da se bodo nižje vrednosti povzpele višje.

V. N.

Samoprispevek za varstvo in šolstvo

Vsi smo za to, da bi bili naši otroci srečni

Občani vseh petih ljubljanskih občin lahko ugotovimo, da imamo med vrsto slabo rešenimi družbenimi problemi še posebej slabo urejeno vzgojno varstvo in šolstvo. Samo bežen pregled stanja v občini Šiška nam pove, da imamo 5 osnovnih šol in v njih kar 6908 učencev, da se v teh šolah odvija pouk v dveh izmenah, da nekaterim šolam grozi celo troizmenski pouk, da že ob sedanjem stanju osmim šolam primanjkuje ali pa sploh nimajo prostorov za podaljšano bivanje otrok (šolsko varstvo), da je brez telovadnice osem šol, tri pa prostorninsko in drugače ne ustrezajo potrebam, da imamo v občini Šiška šest vzgojno varstvenih zavodov (vrtcev) in da je njihova kapaciteta 1165 otrok, v oskrbi pa imajo 1553 otrok.

Pri tem pa je najbolj žalostno, da je bilo v letu 1970/1971 v teh vrtcih skupaj odklonjenih 1234 prošenj, pri čemer so upoštevani samo predšolski otroci od 2. do 7. leta starosti; za sprejem v varstvo dojenčkov, pa bi že sedaj potrebovali preko 300 prostih mest.

Samo bežen pregled deset let nazaj nam pove, da je bilo zgrajenih 22 novih vzgojno-varstvenih zavodov, da je bilo od leta 1945 do 1971 zgrajenih kar 36 osnovnih šol. In če upoštevamo, da je bilo v ljubljanskih občinah leta 1946 157.027 ljudi, leta 1971 pa že 257.640, potem nam je jasno, da je število prebivalstva in s tem potrebe po šolah in vzgojnih zavodih rastlo veliko hitreje, kot so bile realne možnosti za hitrejše zadovoljevanje teh potreb.

V petletnem programu izgradenj v času od 1972 do 1976 na področju šol in vzgojno-varstvenih zavodov na območju ljubljanskih občin je predlagano:

— da se zgradi 10 novih šol s telovadnicami,
— 6 prizidkov k šolam s telovadnicami,
— 3 prizidke k šolam brez telovadnice,
— 4 telovadnice,
— 1 vzgojna posvetovalnica,
— 1 posebno šolo v vzgojnem zavodu Janeza Levca,
— 19 novih vrtcev in
— 5 prizidkov in adaptacij vrtcev za 3640 mest.

Za izvedbo programa bi torej potrebovali poleg rednih sredstev še 120.000.000 dinarjev, kar predstavlja polovico sredstev za uresničitev petletnega programa predvidenih gradenj.

Da pridemo do teh sredstev, je samo ena pot — samoprispevek občanov. Ljubljana ni prva in edina, ki se zateka k uvedbi samoprispevka. Pred Ljubljano so se odločili za tako reševanje problemov že v Kranju, Hrastniku, Zagorju, v Domžalah, Kamniku, v Grosupljem in drugod.

Edina možna pot za hitrejše uresničevanje želja in potreb je torej samoprispevek občanov in ta pot je opravičljiva in možna tudi iz drugega zelo pomembnega razloga.

Če torej samoprispevek izglasujemo, bomo torej imeli v petih letih na razpolago 240 milijonov dinarjev za gradnjo vrtcev in šol. Če pa samoprispevka ne izglasujemo, bomo imeli v prav istem obdobju iz rednih sredstev samo 119.155.000 dinarjev, od tega pa bomo morali obvezno odvesti 30 % in bo tako za gradnjo ostalo praktično komaj 84.409.000 dinarjev. Če pri tem upoštevamo, da znašajo stroški za gradnjo nove šole z 18 učilnicami približno 10 milijonov dinarjev, potem si lahko predstavljamo, koliko bi bili sposobni zgraditi brez samoprispevka občanov.

Da se bodo sredstva zbrana iz samoprispevka občanov porabila izključno samo za gradnjo šol in vrtcev in da se bo osvojeni program v celoti izvedel, morebitne podražitve pa se bodo krile iz proračunskih sredstev, nam skupščina mesta Ljubljana in občinske skupščine jamčijo s posebnimi odloki.

Menim, da 1 % od dohodkov ne bo predstavljal prevelike obremenitve in da ne bo nikogar, ki bi se ob referendumu izrekel negativno.

Če bi slišali vse pretresljive izpovedi mater, če bi nam naši otroci znali povedati, kaj doživljajo in kako si krčijo pod do svojega prostora pod soncem, potem prav gotovo med nami ne bi bilo nikogar, ki bi vsaj za hip razmišljal, kako se bo odločil.

Mar nismo vsi za to, da so naši otroci srečni?

K. M.

S pariškega avtomobilskega salona

V težavnih trenutkih svetovne avtomobilske industrije, ko so se nekateri svetovni prireditelji avtomobilskih izložb kot so London, Ženeva, Torino, Amsterdam in Frankfurt, ali se že popolnoma odpovedali takšnim razstavam ali pripravili salon samo v nacionalnem okviru ali pa ga bodo odslej prirejali na mednarodni ravni le vsaki dve leti, je Parizu, letos že oseminpetdesetič, le uspelo obdržati takšno prireditev na visoki ravni.

Zasluga, da je sejemski prostor v pariškem predelu Porte de Versailles v času od 7. do 17. oktobra zopet dobil slovesno podobo, pa čeprav z bolj diskretno reklamo, z manj pompa in zelo racionalizirano razsvetljavo, gre predvsem predsedniku francoske republike Georgesu Pompidouju. Francoski gospodarstveniki so iz ekonomskih vzrokov hoteli salon že izločiti; njihov predsednik pa se je temu odločno uprl, kajti investicije, ki jih je vlada vložila v zadnjih letih v državno avtomobilsko industrijo, so precejšnje in Francija — kot ena izmed svetovnih avtomobilskih velesil — mora vendarle uveljaviti svoj pomen tudi s takšno mednarodno prireditvijo. Pariški avtomobilski salon je odprl sam predsednik Pompidou. Na njem je vsa svetovna avtomobilska elita prikazala poleg znanih modelov še 69 »novincev«, ki bodo na voljo kupcem v letu 1971-72.

Pravo mednarodno premiero sta pripravila le Renault z ofenvozilom 127. Pri vseh preostalih 15 in 17 ter Fiat s svojim malim vozilom 127, Pri vseh preostalih proizvajalcih so novosti le manjše tehnične izboljšave ali racionalizacija okrasnih teles. Karoserije so ostale nespremenjene, kar zagovarjajo predvsem s podražitvijo surovin in s svetovno monetarno krizo. Na novo krojene pločevine bi — že za v poprečju 3 odstotkov višje cene vseh vozil — te le še povečale. Če upoštevamo predvidevanja ekonomistov za nadaljnjih 10 let, se bodo cene avtomobilom vsako leto zvišale za kak odstotek, kar napeljuje proizvajalce k takšni racionalizaciji.

Francoska avtomobilska industrija je še vedno v porastu in je v prvih devetih mesecih tega leta izdelala 2 milijona vozil, kar je predvsem zasluga novih in moderniziranih tovarn kakor tudi dobro organiziranega izvoza. Renault je kot prvi francoski proizvajalec z obsežno družino svojih športnih vozil želel ustreči domačemu trgu in s tem zmanjšati uvoz takšnih avtomobilov od drugod. Citroen je prikazal break pri svojem GS, ki so mu le povečali zadek. Peugeot in Simca imata le nekaj manjših tehničnih sprememb na svojih vozilih.

Nemci so predvsem skrčili svoj program pri izvedbah vozil z isto karoserijo in z različnimi motorji, kar velja še posebej za VW, ki mu je množica različnih modelov prinesla precejšnjo izgubo. Prestižni Mercedes-Benz je predstavil svoj zelo dragi coupé 350 SLC z 230 KM, s štirimi sedeži in hitrostjo 210 km/h.

Pri Italijanih je zbudil veliko zanimanje novi Fiatov model 127, ki mu prerokujejo še večje serije, kot so jih dosegli 500, 600 in 850. Po slednjem je to malo vozilo dobilo tudi motor, le da je popolnoma na novo zasnovano — z motorjem in pogonom spredaj. Alfa-Romeo je prikazala bolj v senci nekoliko močnejšo ALFO 2000. Vsa pozornost velja njenim novim obratom pri Neaplju, iz katerih naj bi že spomladi 1972 prišli novi modeli srednjega razreda. Pravi umetniki pa so italijanski ustvarjalci neserijskih vozil, ki so le paša za oči in sanje mnogih obiskovalcev. Kaj preprosto so rešili svoj problem — ob pomanjkanju novih modelov — Angleži. Pripeljali so nekaj mladih brhkih deklet in jih postavili ob svoje pločevinaste konjičke, ki so v zadnjih letih dobili le nekaj tehničnih novosti.

Japonci so prikazali dva ekstrema: male avtomobile, ki jim vgrajujejo kar motorje s svojih motornih koles, in večje limuzine ameriških oblik, ki so namenjene predvsem trgu v ZDA.

Težavno je oceniti, kaj je novega v ameriški avtomobilski industriji. Gotovo pa je, da so njihove norme glede varnosti in zastrupljanja zraka z izpušnimi plini zelo stroge; zato tudi ni čudno, da je levji delež njihovega konstruiranja usmerjen prav v te izboljšave.

Nedvomno bo ob beograjskem salonu spomladi 1972 zanimivo videti, kako bo znal naš gostitelj — ob skrčenju takšnih prireditev po svetu — pritegniti svetovne proizvajalce avtomobilov, ki bi nam lahko pripravili kakšno premiero v prav velikem slogu.

Iztok Vrčon

Samoupravni sporazum

o osnovah in merilih za delitev dohodka in osebnih dohodkov kovinske in elektro industrije Slovenije

Z namenom,

— da se čim dosledneje uresničuje načelo delitve po delu,

— da se zagotovi delitev dohodka in osebnih dohodkov v odvisnosti doseženih rezultatov dela in poslovne uspešnosti,

— da se zagotovi tolikšno izdvajanje sredstev iz dohodka za širitev materialne osnove dela, da bo akumulativnost in reproduktivna sposobnost stalno zagotovljena,

— da se v čim večji meri uskladi delitev sredstev za zadovoljevanje skupnih in osebnih potreb delavcev med podpisnicami sporazuma,

so na podlagi I. člena Zakona o samoupravnem sporazumevanju in družbenem dogovarjanju o merilih za usmerjanje delitve dohodka in osebnih dohodkov (Ur. list SRS 4-15/71), v nadaljnjem besedilu Zakon o samoupravnem sporazumevanju, organizacije združenega dela slovenske kovinske in elektro industrije ter obrti (v nadaljnjem besedilu: podpisnice sporazuma) sprejele sledeči

SAMOUPRAVNI SPORAZUM

O OSNOVAH IN MERILIH ZA DELITEV DOHODKA IN OSEBNIH DOHODKOV

I. del

UGOTAVLJANJE IN DELITEV DOHODKA

1. člen

Po tem sporazumu se dohodek (v nadaljnjem besedilu DOH) ugotavlja tako, da se celotni dohodek zmanjša za porabljena sredstva, zakonske in pogodbene obveznosti ter poveča za znesek amortizacije obračunane nad predpisanimi stopnjami.

Dohodek (DOH) se ugotavlja med letom s periodičnimi obračuni, za poslovno leto pa po zaključnem računu.

2. člen

Dohodek (DOH) po prvem členu delijo podpisnice na podlagi splošnih aktov ob upoštevanju določil tega sporazuma.

3. člen

Pri delitvi dohodka na sredstva za zadovoljevanje osebnih in skupnih potreb delavcev in na sredstva za razširitev materialne osnove združenega dela po tem sporazumu sprejemajo podpisnice sporazuma načela poslovne uspešnosti, produktivnosti dela, rentabilnosti vloženih sredstev, akumulativnosti poslovanja, nagrajevanja po delu in rezultatih dela ter zagotavljanja ustrezne življenjske ravni zaposlenih.

4. člen

Sredstva za zagotavljanje osebnih potreb delavcev se oblikujejo na podlagi:

a) kalkulativnih osebnih dohodkov (v nadaljnjem besedilu KOD), ki zajemajo:

— kalkulativne osebne dohodke po obračunskih skupinah,

— dodatek za delo v podaljšanem delovnem času,

— dodatek za delo ob nedeljah, državnih praznikih in dela prostih dnevih,

— dodatek za delo v nočnem delovnem času,

— dodatek za posebne pogoje dela,

— pribitek za vodilne delavce in individualne izvršilne organe upravljanja;

b) faktorja stimulacije (v nadaljnjem besedilu FS), ki je sestavljen iz:

— faktorja stimulacije (v nadaljnjem besedilu FS_1), ki izraža rentabilnost vloženih sredstev in stopnjo akumulativnosti poslovanja organizacij združenega dela,

— faktorja stimulacije$_2$ (v nadaljnjem besedilu FS_2), ki izraža delež akumulacije v dohodku organizacij združenega dela.

5. člen

Podpisnice sporazuma soglašajo, da so osnove in merila za izračun kalkulativnih osebnih dohodkov po obračunskih skupinah naslednje:

I. za skupino delavcev, ki niso pridobili nobene kvalifikacije in ki zasedajo delovna mesta, za katera splošni akti podpisnice sporazuma ne predvidevajo pridobitve kvalifikacije ali priučenosti, 900 din neto na mesec,

II. za skupino delavcev, ki so se po osnovnem šolanju priučili za določena dela ali poklice in ki zasedajo delovna mesta, za katera splošni akti podpisnic sporazuma predvidevajo pridobitev polkvalifikacije ali priučenost, 1000 din neto na mesec,

III. za skupino delavcev s končano poklicno šolo po zakonu o srednjem šolstvu in za skupino delavcev, ki imajo pridobljeno strokovno usposobljenost za kvalificiranega delavca na podlagi spričevala oz. potrdila izobraževalne ustanove (industrijske poklicne šole, Zavoda za tehnično izobraževanje ali Zavoda SRS za varilno tehniko), 1600 din neto na mesec,

IV. za skupino delavcev, ki so končali poklicno šolo ali imajo družbeno priznan poklic in so opravili izpit za visokokvalificiranega delavca ter imajo spričevalo oz. potrdilo izobraževalne ustanove (industrijske poklicne šole, Zavoda za tehnično izobraževanje, Zavoda SRS za varilno tehniko ali bivše okrajne komisije), 1800 din neto na mesec,

V. za skupino delavcev, ki so končali splošne srednje šole, tehnikume, delovodske šole, tehnične šole in tehnične srednje šole ter za delavce, ki jim je na podlagi zakonitih predpisov priznana srednja izobrazba, 2000 din neto na mesec,

VI. za skupino delavcev, ki so končali višjo šolo, I. stopnjo fakultete ali opravili z zakonom predpisan strokovni izpit za pridobitev višje strokovne izobrazbe, 2400 din neto na mesec,

VII. za skupino delavcev z diplomo visoke šole ali fakultete, 3000 din neto na mesec,

VIII. za skupino delavcev, ki so po diplomi šole ali fakultete opravili še javno priznano specializacijo (magistratura in podobno), 3400 din neto na mesec,

IX. za skupino delavcev, ki so si pridobili doktorat znanosti, 4000 din neto na mesec.

Navedeni zneski veljajo za polni delovni čas, t. j. 182 ur mesečno.

Osnova za dokazilo dosežene strokovne izobrazbe je delovna knjižica in ustrezno spričevalo ali potrdilo.

Obračunske osnove se povečajo ob koncu leta v skladu z ugotovljenim povečanjem življenjskih stroškov, kadar Zavod SRS za statistiko ugotovi, da je porast življenjskih stroškov večji kot 5 odstotkov na leto.

6. člen

Za delovna mesta, ki so s splošnim aktom delovne organizacije določena kot vodilna oz. za delavce, ki so individualni izvršilni organi upravljanja, se obračunavajo kalkulativni mesečni neto obračunski zneski po dejanski strokovni usposobljenosti delavca s pribitkom 40 odstotkov.

7. člen

Podpisnice sporazuma soglašajo, da znašajo:

— dodatki za delo v podaljšanem delovnem času najmanj 50 odstotkov od obračunske postavke delavca,

— dodatki za delo ob nedeljah, državnih praznikih in dela prostih dnevih najmanj 30 odstotkov od obračunske postavke delavca,

— dodatki za delo v nočnem delovnem času, med 22. uro zvečer in 6. uro zjutraj, najmanj 25 odstotkov od obračunske postavke delavca.

8. člen

Za dela, ki so težka, zdravju škodljiva, posebno umazana, nevarna, pri veliki vročini, v velikem ropotu in vibraciji ali pod učinkom ionizirajočih sevanj, organizacija združenega dela s svojim splošnim aktom določi dodatek za posebne pogoje dela.

Glede na vrsto in intenziteto vpliva in okoliščin za delo na delovnih mestih iz 1. odstavka tega člena, se višina dodatka za posebne pogoje dela določi z enakim zneskom za enako stopnjo vpliva, ki je:

— manjša izpostavljenost težkim pogojem dela — 0,50 din neto/h

— srednja izpostavljenost težkim pogojem dela — 1,00 din neto/h

— velika izpostavljenost težkim pogojem dela — 1,50 din neto/h

— zelo velika izpostavljenost težkim pogojem dela — 2,00 din neto/h

— najtežja izpostavljenost težkim pogojem dela, kjer zaščita ni možna — 3,00 din neto/h

Pri določitvi intenzitete vpliva posameznih dejavnikov in težine pogojev dela se mora upoštevati ekološke meritve po JUS in mednarodnih standardih, ki jih opravi pristojni zavod.

Organizacije združenega dela morajo opraviti ekološke meritve v roku enega leta po podpisu tega sporazuma. Dokler organizacije združenega dela ekoloških meritev niso opravile, uporabljajo merila za posebne pogoje dela po doslej veljavnih splošnih aktih.

9. člen

KOD iz 4. člena se izračuna tako, da se število zaposlenih po posameznih obračunskih skupinah pomnoži z ustreznimi zneski iz 5. člena. Vsota produktov se pomnoži s številom mesecev v obračunskem obdobju in poveča za dodatke iz 6., 7. in 8. člena za isto obdobje.

Število zaposlenih se ugotavlja na podlagi dejansko plačanih ur (redne delovne ure, plačani zastoji, odmori, državni prazniki, letni dopust, odsotnost z dela z nadomestilom in bolniški izostanek do 30 dni) deljenih s 182.

10. člen

KOD ugotovljen po 9. členu se poveča za faktor stimulacije (FS), ki je sestavljen iz FS_1 in FS_2.

11. člen

FS se izračuna:

$$FS = FS_1 \times FS_2$$

$$FS_1 = 1 + 0{,}2 \left(\frac{AK}{VS} + \frac{AK}{CD} \right)$$

$$FS_2 = 1 + 0{,}03 \sqrt{\frac{AK \times 100}{DOH} - 10}$$

Izračun se izvede na 3 decimalke.

AK = akumulacija (DOH minus KOD)

VS = poprečno uporabljena osnovna in obratna sredstva

CD = celotni dohodek

DOH = dohodek iz 1. člena

Pri izračunu FS se lahko upošteva FS_1 največ do 1,15, čeprav FS_1 doseže po izračunu višjo vrednost.

Kolikor je pri izračunu FS_2 znesek pod korenom enak ali manjši od nič, se upošteva vrednost $FS_2 = 1{,}0$.

12. člen

Sredstva za zadovoljevanje osebnih potreb (SOD) iz 4. člena se izračunajo

$$SOD = KOD \times FS$$

13. člen

Podpisnice soglašajo, da znaša najnižji osebni dohodek za normalni delovni uspeh (učinek) v polnem delovnem času (182 ur na mesec) 800 din neto.

14. člen

Podpisnice sporazuma soglašajo, da naj bi bil najvišji mesečni neto osebni dohodek (OD max) v organizaciji združenega dela izračunan po naslednjih osnovah in merilih:

— korigirani poprečni KOD (KOD_k)

— faktor stimulacije FS

— število zaposlenih (po staležu)

Najvišji osebni dohodek se izračuna na naslednji način:

$$OD_{max} = KOD_k \times FS \times K_z$$

KOD_k se ugotavlja po naslednji tabeli:

Povprečni KOD	KOD_k
do 1.000 din	1.000 din
1.001—1.100 din	1.025 din
1.101—1.200 din	1.075 din
1.201—1.300 din	1.120 din
1.301—1.400 din	1.160 din
1.401—1.500 din	1.200 din
1.501—1.600 din	1.245 din
1.601—1.700 din	1.285 din
1.701—1.800 din	1.325 din
1.801—1.900 din	1.360 din
1.901—2.000 din	1.400 din
nad 2.000 din	1.425 din

Poprečni KOD v zgornji tabeli se izračuna:

$$\text{Poprečni KOD} = \frac{\text{KOD (po 9. členu)}}{\text{število zaposlenih po staležu}}$$

K_z se določi po naslednji tabeli:

Število zaposlenih	K_z
do 100	3.0
101— 250	3.3
251— 500	3.6
501— 1000	3.9
1001— 1500	4.2
1501— 2500	4.5
2501— 4000	4.8
4001— 6000	5.1
6001— 9000	5.4
9001—12000	5.7
nad 12000	6.0

Tako izračunan najvišji osebni dohodek velja za delo v polnem delovnem času.

Najvišji osebni dohodek ne sme presegati zneska 6000 din neto mesečno, če je FS enak 1.

15. člen

Podpisnice sporazuma soglašajo, da nadomestilo osebnega dohodka za prvih 30 dni začasne zadržanosti od dela, ko gre nadomestilo v breme organizacije združenega dela, znaša najmanj 80 % od osnove.

Osnova za nadomestilo osebnega dohodka je poprečni osebni dohodek, ki ga je delavec dosegel za polni delovni čas v koledarskem letu pred letom, v katerem je nastal primer, zaradi katerega ima pravico do nadomestila.

16. člen

Podpisnice sporazuma soglašajo, da bodo sredstva za zadovoljevanje skupnih potreb delavcev oblikovala po naslednjih merilih oz. izplačevala v naslednjih zneskih:

— regres za letni dopust najmanj 400 din neto in največ 600 dinarjev neto na zaposlenega,

— regres za prehrano najmanj 30 din neto in največ 50 din neto mesečno na zaposlenega delavca.

S splošnimi akti določijo podpisnice izdatke v breme sredstev sklada skupne porabe:

— premije za kolektivno nezgodno zavarovanje delavcev,

— socialne podpore: ob smrti delavca, ob smrti v družini, v primeru bolezni delavca, elementarnih nesrečah in drugih izrednih primerih,

— prispevek k stroškom organizacije izletov, ekskurzij in za kulturne potrebe delavcev,

— denarne nagrade in darila: ob doseganju določene delovne dobe, ob odhodu delavcev v pokoj in ob obletnicah pomembnih dogodkov v delovni organizaciji.

17. člen

Podpisnice sporazuma se obvezujejo, da ne bodo izplačevale v breme materialnih stroškov višjih osebnih prejemkov kot so:

— polna višina dnevnice za potovanje v Jugoslaviji 80 din in stroške prenočevanja po predloženem računu,

— dnevnice za potovanje v inozemstvo v višini, določeni s predpisom veljavnim za upravne organe,

— povpračilo za uporabo lastnega vozila v službene namene v višini 0,90 din za dejansko prevoženi kilometer; izplačilo potnih pavšalov ni dovoljeno,

— povpračilo zaradi zvišanih stroškov za ločeno življenje 500 dinarjev mesečno,

— povračilo zaradi zvišanih stroškov med bivanjem in delom na delovišču izven stalnega bivališča (terenski dodatek) 700 din mesečno,

— povračilo za ločeno življenje in terenski dodatki se medsebojno izključujeta.

18. člen

Podpisnice sporazuma soglašajo, da bodo zneske iz 16. in 17. člena valorizirale v skladu z gibanjem stroškov, ki jih ti zneski pokrivajo, upoštevajoč ugotovitve zavoda SRS za statistiko, kadar se ti stroški zvišajo za več kot 5 %, skladno z določili splošnega družbenega dogovora.

19. člen

Podpisnice sporazuma soglašajo, da bodo izplačevale v breme materialnih stroškov po splošnih aktih organizacije združenega dela:

— povračilo delavcem za prevoz na delo in z dela, nagrade vajencem, dijakom in študentom na praksi,

(Nadaljevanje na 4. strani)

Sporazumevanje se šele začenja

(Nadaljevanje s 1. strani)

čeni elementi, ki oblikujejo tako imenovano skupno maso kalkulativnih osebnih dohodkov, pomenijo izhodišče za nadalnje usklajevanje in sporazumevanje znotraj delovnih organizacij udeleženk samoupravega sporazuma v prihodnjem obdobju. Pri tem gre predvsem za kalkulativne osebne dohodke iz naslova za delovne pogoje, kjer bo potrebno za posamezne stopnje težavnosti šele najti enotna merila. Tudi vprašanje minulega dela, ki se kaže v oblikah odpravnine in podobnih dodatkov še ni rešeno. Sporazumevanje bo nadalje vodilo k usklajevanju delovnih organizacij na področju nagrajevanja po rezultatih dela posameznikov itd. Navsezadnje pa mora priti tudi do sporazumevanja med posameznimi samoupravnimi sporazumi tako na področju republike Slovenije kot tudi med republikami.

Sprejeti sporazum, ki je pred nami, predstavlja le kamen v mozaiku, ki vodi k urejevanju na področju gospodarstva in predstavlja tudi del stabilizacijskih prizadevanj.

K. V.

Samoupravni sporazum

(Nadaljevanje s 3. strani)

— odškodnino novatorjem, racionalizatorjem in avtorjem tehničnih, ekonomskih in organizacijskih izboljšav,

— za izobraževanje najmanj 1 % višine sredstev bruto osebnih dohodkov in

— za stanovanjsko izgradnjo najmanj 4 % višine sredstev bruto osebnih dohodkov,

— povračilo selitvenih stroškov delavcev in njihovih ožjih družinskih članov ter druga povračila, ki se dajejo delavcem v zvezi s premestitvijo,

— povračilo stroškov za telefonske pogovore na zasebnih telefonih za službene potrebe,

— povračilo stroškov za delovne in službene obleke.

20. člen

Podpisnice sporazuma soglašajo, da odpravnina ob odhodu v pokoj ali v primeru smrti delavca ne presega dveh poprečnih mesečnih osebnih dohodkov na zaposlenega delavca, ki bremenijo sklad skupne porabe.

21. člen

Delavski sveti organizacij združenega dela so obvezni sprejeti terminske programe izplačil iz civilno-pravnega razmerja, ob periodičnih in zaključnih računih pa posebej obravnavati ta izplačila. Izdatki iz civilno-pravnih razmerij bremenijo materialne stroške poslovanja.

22. člen

Podpisnice samoupravnega sporazuma se obvezujejo, da bodo v primeru ko zaradi modernizacije nastopijo tehnološki viški delovne sile, za odvišno delovno silo, v okviru investicijskih sredstev, predvidele tudi sredstva za odpiranje novih delovnih mest za prekvalifikacijo odvišnih delavcev.

II. del

MERILO POSLOVNE UČINKOVITOSTI

23. člen

Podpisnice sporazuma ocenjujejo, da organizacija združenega dela posluje nezadovoljivo takrat, ko ustvari manjši dohodek, ugotovljen po merilih tega sporazuma kot znaša KOD po 9. členu sporazuma.

Prav tako podpisnice sporazuma ocenjujejo, da organizacija združenega dela še ne posluje uspešno, če ustvari dohodek, ugotovljen po merilih tega sporazuma, v višini KOD po 9. členu ter le 10 % delež akumulacije v tem dohodku. V teh primerih je potrebno, da samoupravni organi proučijo poslovanje organizacije in sprejmejo ukrepe za izboljšanje.

Delež akumulacije v dohodku se ugotavlja na način:

$$U = \frac{AK}{DOH} \times 100$$

U = delež AK v DOH

DOH = dohodek po 1. členu sporazuma

AK = akumulacija (DOH minus KOD)

III. del

SPREJEM IN IZVAJANJE SPORAZUMA

24. člen

Podpisnice tega sporazuma so lahko organizacije združenega dela in sicer:

— vsaka delovna organizacija (zavod, gospodarska organizacija), ki ji je tak status priznan z registracijo pri pristojnem gospodarskem sodišču,

— organizacija združenega dela v sestavu združenega podjetja,

— organizacija združenega dela v sestavu delovne organizacije, ki imajo priznan in registriran status pravne osebe,

— samostojne organizacije združenega dela, ki sicer nimajo statusa pravne osebe, vendar jim statut ali statutarna pogodba daje pravico, da samostojno ugotavljajo in delijo dohodek, in da lahko sklepajo tudi samoupravne sporazume.

O sprejemu oziroma pristopu k samoupravnemu sporazumu sklepa delavski svet organizacije združenega dela. Delavski svet organizacije združenega dela pooblasti odgovorno osebo za podpis akta o pristopu k sporazumu.

25. člen

Ko je pristojni organ vpisal sporazum v register, obvesti skupna komisija za izdelavo samoupravnega sporazuma o tem vse podpisnice sporazuma ter skliče zbor podpisnic sporazuma. S tem skupna komisija za pripravo sporazuma preneha z delom.

Na tem zboru izvolijo podpisnice sporazuma izmed sebe komisijo za izvajanje samoupravnega sporazuma.

Način volitev komisije za izvajanje sporazuma določi zbor podpisnic.

Komisija za izvajanje samoupravnega sporazuma ima 19 članov. Iz svojih vrst izvoli predsednika in tajnika komisije in njuna namestnika.

Mandat komisije traja 2 leti.

Komisija lahko imenuje iz svojih vrst in iz vrst delavcev podpisnic sporazuma delovne skupine za posamezna področja dela, (Ekonomsko-analitsko področje, problematika določanja elementov osebnega dohodka, pravno-organizacijska vprašanja i dr.), ki so lahko stalne ali občasne.

Komisija sprejme svoj poslovnik.

26. člen

Komisija za izvajanje samoupravnega sporazuma ima naslednje naloge:

— sprejema in analizira učinkovitost in izvajanje sporazuma, pri tem se poslužuje podatkov SDK, lahko pa neposredno zahteva tudi podatke od podpisnic sporazuma,

— zbira mnenja in pripombe, ki jih imajo podpisnice v zvezi z izvajanjem sporazuma,

— daje pojasnila za uporabo določb sporazuma,

— izvaja postopek za spremembe in dopolnitve sporazuma,

— vodi evidenco o pristopih in odpovedih podpisnic sporazuma,

— ugotavlja zvišanje življenjskih stroškov po podatkih zavoda SRS za statistiko za valorizirane regresov in stroškov, ki se pokrivajo iz sredstev za skupne potrebe delavcev in materialnih stroškov, v skladu s splošnim družbenim dogovorom,

— po potrebi, vendar najmanj vsaki dve leti, skliče zbor podpisnic.

27. člen

Vsaka podpisnica sporazuma ima pravico do iniciative za spremembo ali dopolnitev sporazuma.

Obrazloženi predlog dostavi podpisnica komisiji in vsem podpisnicam sporazuma. Če predlog podpiše najmanj četrtina skupnega števila podpisnic sporazuma, je komisija dolžna začeti postopek za spremembo v skladu z določili, ki so v tem sporazumu in v zakonu o samoupravnem sporazumevanju določeni za sprejem sporazuma.

Ko predlog sprememb ali dopolnitev sprejme več kot polovica podpisnic, ga komisija predloži v registracijo.

28. člen

K sklenjenemu samoupravnemu sporazumu lahko naknadno pristopijo organizacije združenega dela s področja slovenske kovinske in elektro industrije ter obrti, ki niso sodelovale v postopku sprejema.

Svoj pristop te organizacije sporočijo v obliki sklepa pristojnega organa upravljanja vsem podpisnicam sporazuma, komisiji iz 25. člena tega sporazuma in za registracijo sporazumov pristojnemu upravnemu organu iz 13. člena zakona o samoupravnem sporazumevanju.

S pristopom prevzame organizacija združenega dela vse pravice in obveznosti kot podpisnica samoupravnega sporazuma.

Vsaka podpisnica sporazuma lahko odpove ta sporazum v skladu z določili 11. člena zakona o samoupravnem sporazumevanju. O tem obvesti tudi komisijo za izvajanje sporazuma.

29. člen

Podpisnice sporazuma se obvezujejo, da bodo pri njegovem izvajanju upoštevale načela javnosti in medsebojnega zaupanja ter bodo komisiji za izvajanje sporazuma omogočale nadzor tako, da ji bodo dovoljevale vpogled v splošne akte ter v periodične obračune in zaključni račun.

Podpisnica sporazuma, ki bo razdelila dohodek tako, da bo presegla obseg sredstev za zadovoljevanje osebnih in skupnih potreb delavcev po merilih tega sporazuma, bo poleg predložitve obračuna po 20. členu zakona o samoupravnem sporazumevanju obvestila o tem tudi komisijo za izvajanje tega sporazuma.

IV. del

KONČNE DOLOČBE

30. člen

Podpisnice sporazuma bodo v roku treh mesecev od registracije tega sporazuma oziroma od registracije naknadnega pristopa k sporazumu uskladile svoje splošne akte z določili tega sporazuma.

Če je splošni akt podpisnice v nasprotju z določili tega sporazuma, veljajo določila tega sporazuma.

31. člen

Ta sporazum velja za tiste organizacije združenega dela kovinske in elektro industrije in obrti, ki so sporazum podpisale in imajo sedež v SR Sloveniji.

32. člen

Sestavni del tega sporazuma je metodologija za izkazovanje in primerjanje obsega sredstev za zadovoljevanje osebnih in skupnih potreb delavcev, izračunanih po merilih tega sporazuma.

33. člen

Ta sporazum stopi v veljavo z dnem vpisa v register pri republiškem sekretariatu za delo, uporablja pa se od 1. maja 1971.

Podpisnice samoupravnega sporazuma

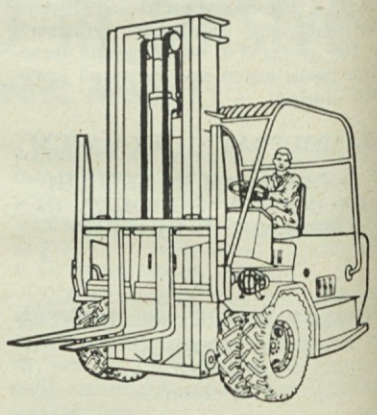

Najmočnejša podjetja v Sloveniji 1970 (industrija)

Delo je dne 12. oktobra 1971 objavilo imena 30 najmočnejših slovenskih industrijskih podjetij v letu 1970.

V lestvici največjih podjetij v Sloveniji v letu 1970 objavljamo finančne podatke o celotnem dohodku v tisočih dinarjev (prva kolona), poprečno uporabljena osnovna in obratna sredstva (v tisočih dinarjev) (druga kolona) in poprečno število zaposlenih (tretja kolona).

1. Iskra — Kranj	2,876.309	1,131.248	18.516
2. Slovenske železarne — Ljubljana	1,775.524	1,829.318	11.676
3. Tovarna avtomobilov — Maribor	994.574	563.395	6.315
4. Gorenje — Velenje	960.563	388.616	4.622
5. Elektrogospodarstvo — Maribor	703.375	1,745.422	1.612
6. Industrija motornih vozil — Novo mesto	522.255	238.050	3.064
7. Gradis — Ljubljana	504.643	110.983	4.724
8. Litostroj — Ljubljana	502.111	213.499	3.378
9. Tomos — Koper	478.333	191.870	3.075
10. IMPOL — Slovenska Bistrica	403.673	355.423	1.600

Preostala dvajseterica (po celotnem dohodku v tisočih dinarjev v letu 1970):

11. »Pomurka« (Murska Sobota) 397.016, 12. »Hmezad« (Žalec) 393.407, 13. »Boris Kidrič« (Kidričevo) 377.395, 14. »Sava« (Kranj) 368.316, 15. »Elektro« (Ljubljana) 360.374. 16. »EMO« (Celje) 343.152, 17. »Metalna« (Maribor) 332.480, 18. »Konus« (Slovenske Konjice) 316.202, 19. »Mariborska tekstilna tovarna« (Maribor) 302.831, 20. »Krka« (Novo mesto) 291.938. 21. »Cinkarna« (Celje) 290.166, 22. »Mladinska knjiga« (Ljubljana) 285.260, 23. »Peko« (Tržič) 281.854, 24. »Rudnik lignita« (Velenje) 281.290, 25. »Salonit« (Anhovo) 246.848, 26. »Žito« (Ljubljana) 239.714, 27. »Planika« (Kranj) 231.288, 28. »Elektrokovina« (Maribor) 230.700, 29. »Tobačna tovarna« (Ljubljana) 228.507, 30. »Zasavski premogovniki« (Trbovlje) 226.088.

Za ljubitelje statistik naj navedemo nekaj primerjav z lestvico v letu 1969. Litostroj naj bi po takratnih podatkih zasedel 15. mesto s 338.755 dinarji celotnega dohodka in s 3180 zaposlenimi, Gradis 19. mesto s 317.798 dinarji in 3944 delavci ter Boris Kidrič 10. mesto s 391.989 dinarji in 1926 delavci. Seveda so v tej lestvici še upoštevana podjetja ŽTP Ljubljana, ki je v novi lestvici ne najdemo ter Železarna Jesenice in železarna Ravne, ki sta sedaj združeni v skupnosti slovenskih železarn.

Naj omenimo še primer Gorenja iz Velenja, ki je bil v letu 1969 na šestem mestu s 620.245 dinarji celotnega dohodka in 2094 zaposlenimi, v letu 1960 pa je na četrtem mestu z 960.563 dinarji celotnega dohodka in 4622 zaposlenimi.

Koliko dopusta?

Še vedno sprejemamo vprašanja, kako je glede dodatnega dopusta zaposlenih invalidov, zato dajemo naslednje pojasnilo:

V preteklem letu so omenjeni člen razlagali zelo različno. Tako so nekatere enote priznavale dodatni dopust na osnovi seznamov iz leta 1968, niso pa upoštevale novih invalidov, oziroma v drugih enotah niti starih seznamov niso upoštevali in dodatni dopust ni bil nikomur odobren. Da bi se izognili taki neenotnosti, je bil pripravljen predlog spremenjenega besedila omenjenega člena, s katerim bi se izognili razlagi z več variantami. Ker se bodo pravilniki usklajevali, dopolnjevali in popravljali šele v prihodnjem letu, je UOP sprejel priporočilo, naj za letošnje leto pripravijo sezname invalidov II. in III. kategorije invalidnosti in vojaških vojnih invalidov, torej vse, ki svojo invalidnost lahko dokažejo z dokumentom pristojnega organa. Glede dodatnega dopusta kroničnim bolnikom pa so bila mnenja različna in prevladalo je stališče, da v letošnjem letu teh seznamov ne bodo pripravili in bodo dodatni dopust priznali le invalidom z uradnim priznanim statutom invalidnosti.

Z upoštevanjem priporočila UOP je sestavljen seznam upravičencev do dodatnega dopusta, ki upošteva 124 zaposlenih invalidov v našem podjetju in bodo ta dodatni dopust izkoristili v letošnjem letu.

Na kratko: vsi, ki imajo z dokumenti pristojnega organa priznan status invalida, lahko v letošnjem letu porabijo dva delovna dneva dodatnega dopusta, ki pa skupaj z že priznanim dopustom ne sme prekoračiti 30 delovnih dni.

K. M.

V Mariboru se zanimajo za...

V zadnji številki našega lista smo objavili vest, da je naš predstavnik Jugokomercija v Mariboru odprli salon za naša vozila. Ta je tudi dobro založen z dodatno opremo za vse renaultove avtomobile. Naš predstavnik je v želji, da bi še bolj povečal zanimanje kupcev, nekaj vozil postavil kar ob glavni mariborski vpadnici in uspeh ni izostal.

-IV

DESET LET PROIZVODNJE
preoblikovalnih strojev v Litostroju

Prepričani smo, da je po 10 letih obstoja tudi najmlajša dejavnost dobila stalno mesto v proizvodni dejavnosti Litostroja ter dosegla enakopravno interesno področje za obstoj in nadaljnji razvoj.

Preoblikovalni stroji s hidravličnim in mehanskim pogonom spadajo v zahtevnejše področje strojegradnje, ki zahteva vrhunsko strokovnost in tradicijo.

Neomenjene razsežnosti uporabe preoblikovalnih sistemov zagotavljajo stalni plasman opreme, ki je zagotovilo proizvodnosti.

Pred 10 leti je bila izdelana prva hidravlična stiskalnica pritisne sile 315 Mp za predelavo bakelita. Predstavnica preoblikovalnih strojev s hidravličnim pogonom je bila prodana »Gorenju« — Velenje za oblikovanje delov iz pločevine.

Fotografije B. Kocjančič

Nenamenska prodaja stroja, oz. namenska uporaba nam je povzročila velike težave pri novaciji kupcev za novi proizvod.

Po naključju je bil prav ta stroj izmed prvih strojev, na katerih se je začela proizvodnja novega podjetja »Gorenje« — Velenje. Omenjeni stroj je bil pred leti preurejen za proizvodnjo grelcev in še vedno obratuje.

Navedeni in podobni spodrsljaji na samem začetku plasiranja novih proizvodov so nas tako onemogočili na tržišču, da kljub neomejeni konjunkturi ni bilo kupcev za novo proizvodnjo preoblikovalnih strojev. Neuspeh pri kupcih je kaj hitro povzročil nenaklonjenost novi proizvodnji.

Da ni dejavnost prenehala, gre zahvala takratnemu vodstvu PESN, ki je zbralo nekaj sodelavcev iz konstrukcije in proizvodnje ter jih moralno podpiralo v prizadevanjih za odpravo prvih neuspehov. Posebna zahvala gre pokojnemu Ivanu Hrovatu, vodilnemu monterju, ki se je izkazal v odločilnem času za obstoj dejavnosti.

Tako je dejavnost že po kratkem času dobila priznanje kupcev, kar ji je omogočilo programiranje razvoja.

Popolnoma lastni razvoj dejavnosti (brez licenc) je bil tudi eden izmed vzrokov nenaklonjenosti članov kolektiva. Razvoj se je začel prav v obdobju intenzivnega nakupovanja tujih licenc. Licence so omogočale poleg dobave tehniške dokumentacije in imena firme še posameznikom prakse in druge ugodnosti, ki so bile za takratni čas zelo vabljive.

Prav gotovo je dokumentacijo lažje prirejati, kot pa jo na novo izdelati in se izpostavljati nenehnemu tveganju.

Kupec in proizvajalec tvorita neločljivo odvisnost. Pridobitev kupcev pomeni uspeh za proizvajalca. Proizvode razvijamo in proizvajamo za kupce, zato gre zahvala njihovemu zaupanju in pomoči.

Pred 10 leti je bil nakup opreme v inozemstvu pri renomiranih firmah prav gotovo zanesljivejši, če že ne interesantnejši kot pri domačem nerenomiranem podjetju. Kupcu je bilo zagotovilo le ime podjetja Litostroj, pod katerim so že sloveli proizvodi iz drugih področij.

10 let ne pomeni mnogo v razvoju in proizvodnji strojev, ki so jih izdelovale že cele generacije. Več tisoč registriranih izvedb pa nam pove, kakšne so razsežnosti te panoge.

Mnogovrstna proizvodnja individualne investicijske opreme z dolgimi dobavnimi roki je prav gotovo zahtevala svojevrstno organizacijo in ritem proizvodnega poteka.

Uveljavljanje posameznih izvedb strojev in naprav je prav gotovo tehnično in komercialno zahtevno. Pridobiti kupce in komercializirati proizvodne dosežke pa je največ, kar lahko dosežemo za obstoj dejavnosti. Uveljaviti se in obdržati v današnjih pogojih proizvodnje in prodaje pa pomeni vrhunsko organiziranje razvoja z dinamičnim prilagojevanjem tržnim zahtevam.

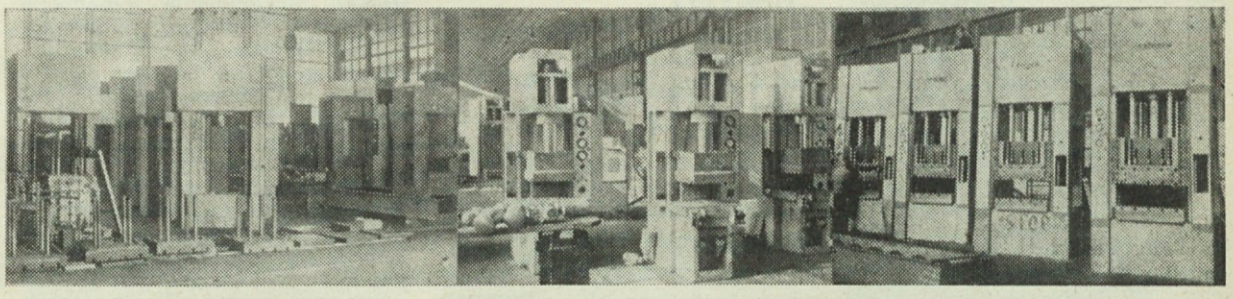

Montaža preoblikovalnih strojev

POTENCIALNI KUPCI PREOBLIKOVALNIH STROJEV

1. GORENJE — Velenje (prvi kupec)	2
2. RIZ — Zagreb	48
3. OKI — Ivanič Grad	22
4. JUGOTON — Zagreb	20
5. UNIS — Sarajevo	18
6. DONIT — Medvode	13
7. ENERGOINVEST — Sarajevo	11
8. KONTAKT — Zagreb	9
9. SWATY — Maribor	9
10. SUROVINA — Maribor	8
11. ISKRA — Kranj	6
12. PEKO — Tržič	7
13. CRVENA ZASTAVA — Kragujevac	6
14. STANDARD — Bosanska Gradiška	6
15. DINOS — LJUBLJANA	7
16. ELEKTROKOVINA — Maribor	7
17. DUBRAVA — Sremska Mitrovica	5
18. METALAC — Gornji Milanovac	5
19. ELMA — Črnuče	5
20. EI — Niš	5

Preoblikovanje plastičnih mas, gume in lesa

Preoblikovalni stroji za duroplaste	D
Preoblikovalni stroji za termoplaste	T
Preoblikovalni stroji za laminate	L
Preoblikovalni stroji za poliestre	P

Preoblikovanje kovin (pločevine in kovanje)

Preoblikovalni stroji za rezanje in izsekavanje	R
Preoblikovalni stroji za vlek in oblikovanje pločevine	V
Preoblikovalni stroji	
Preoblikovalni stroji za krivljenje (linijsko)	K
Preoblikovalni stroji za kovanje	k

Preoblikovanje sintermetala, keramike in brusov

Preoblikovalni stroji za sintermetal	S
Preoblikovalni stroji za keramiko	C
Preoblikovalni stroji za bruse	B

Paketiranje, briketiranje in embaliranje

Stroji za paketiranje metalov	M
Stroji za paketiranje nemetalov	N
Stroji za tabletiranje	X
Stroji za embaliranje	A

Orodja za preoblikovanje

Naprave za mehanizacijo in avtomatizacijo preoblikovanja

Projektiranje in dobava kompletnih namenskih proizvodnih linij — inženiring proizvodnih procesov

DIAGRAM PROIZVODNJE PREOBLIKOVALNIH STROJEV V 10 LETIH (ŠIFRA 33)

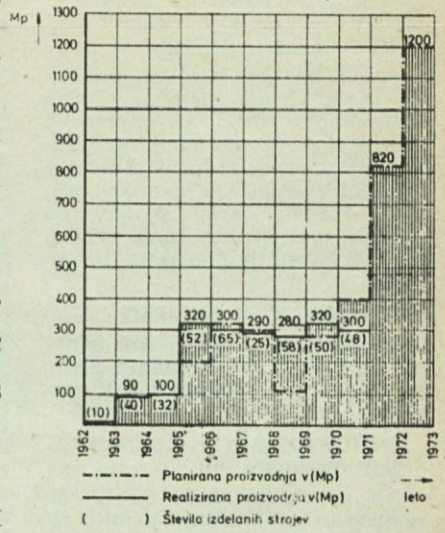

Leto	Vrsta stroja - tip		Število	Posebnosti v razvoju
1961	HS-315 HS-100 HS-160 P-70		4	- MONO BLOK - sistem gradnje (konvencionalni sistem gradnje) Izdelanih je bilo samo nekaj primerov in so predstavljali startno osnovo.
1962	HS-100GV HS-160GV HS-100 HS-160 HS-315		5	- MONO BLOK - sistem gradnje - Ročno upravljanje - POLIBLOK - sistem gradnje - uvajanje MODULARNEGA sistema - Ročno upravljanje
1963	HS-100 HS-160 GV II HS-200GV II	HS-160	4	- MODULARNI sistem - Ročno upravljanje - Elektromagnetno upravljanje
1964	HS-100 HS-160 HS-160GV III HS-200GV III		4	- PROGRAMSKO upravljanje (razvoj programatorja) - TROJNO DELOVANJE pri globokem vleku (vrhunski dosežek v tem času)
1965	HS-100 HS-160 HS-400 HS-100e HS-800e HS-1000ec	HS-125 HS-200 HS-500 HS-250e HS-1600e HS-1600ec	12	- Osvojitev diferencialnih cilindrov - Tipizacija hidravličnih komponent - Tipizacija strojev za: duroplaste laminate globoki vlek pločevine uvajanje designa
1966	HS-200e HS-3150e (postrojenje) HS-400 HS-500 P-80		5	- Kvaliteta hidravličnih črpalk se je zelo poslabšala. Ker so črpalke glavne komponente v hidravličnem sistemu pride do velikih zastojev v obratovanju preoblikovalnih strojev
1967	HS-200eh		1	- POSLEDICE večje - reorganizacija v podjetju - Razvoj novih črpalk
1968	HS-100GV II HS-250GV III HS-315GV III HPC-40 HDA-100 HS-4000e	HS-100A (avtomat) HS-160SB HS-100S HS-160S HS-40 HS-250/40	12	- NOVE ČRPALKE in ponovna reorganizacija v podjetju so omogočile nov polet v razvoju.

Leto	Vrsta stroja - tip		Število	Posebnosti v razvoju
1969	HS-160S HS-800S HPC-2-63V HPS-2-630V HTH-40D HS-63 HPO-1-100... HPN-100 HPO-25		9	- SISTEMIZACIJA PREOBLIKOVALNIH STROJEV TP PS-10.00 - Nova tipizacija strojev - Nova tipizacija hidravlike - Grafični design - Sistemi barv, ki karakterizirajo LITOSTROJSKI proizvod
1970	HPO-63D HPO-100D HPO-125D HPO-160D HPO-200D	HPO-3-250V HPO-3-315V HPS-2-250B HPO-1-250...	9	- Tipizacija strojev - Uvajanje sistemizacije - Celostni design - Inženiring procesov
1971	HPO-2-100V HPO-2-125V HPO-3-100V HPO-3-125V HPO-2-160V HPO-2-200V HPO-3-160V HPO-3-200V HPO-2-250V HPO-2-315V HPO-2-400V HPO-2-500V HPO-3-400V HPO-3-500V HPC-2-40V	HPC-2-50V HPC-1-80...K HPC-1-160...K HPC-2-63...V HPS-2-630...V HPC-1-160...K HPC-1-63...K HPH-63M HPO-1-250...L HPO-1-1250...L HPO-1-400...L HPO-160D+25B HPC-2-800/100...K HPS-1-160 HPO-3-160/63/63...V	30	- INŽENIRING PROCESOV - CELOSTNI DESIGN - PREOBLIKOVALNA ORODJA - MEHANIZACIJA PROCESOV - KATALOG PROIZVODOV - MEHANSKI POGONI - PNEUMATSKI SISTEMI - POVEČANJE PROIZVODNJE
1972	MPC-63R MPC-80R MPC-100R MPC-125R HPC-2-63V HPC-2-80V HPC-2-100V HPC-2-125V HPC-2-160V HPC-2-200V HPC-2-250V HPC-2-315V HPC-2-25V Izdelana dokumentacija in lansirano v proizvodnji	HPC-2-32V HPC-2-40V HPO-100K MPO-2-160RV MPO-2-200RV HPS-160/25DT HPH-63M HPO-250D HPO-315D HPC-1-25K HPC-1-40K HPC-1-63K HPC-1-100K	26	- INŽENIRING PROCESOV - MEHANIZACIJA PROCESOV - CELOSTNI DESIGN - PREOBLIKOVALNA ORODJA - POVEČANJE PROIZVODNOSTI
	CELOTNO ŠTEVILO RAZVITIH IN IZDELANIH VARIANT STROJEV		121	Stroji se medsebojno razlikujejo po uporabi, izvedbi in velikosti.

(Nadaljevanje na 6. strani)

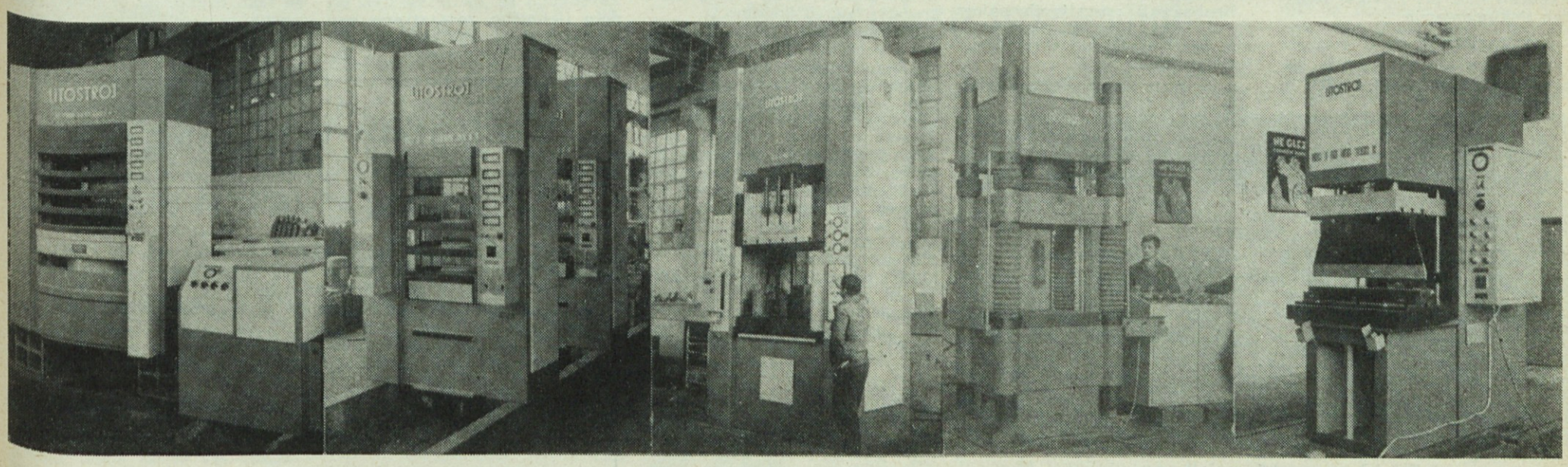

Razvoj preoblikovalnih strojev

Deset let proizvodnje

(Nadaljevanje s 5. strani)

21. RUDI ČAJEVAC — Banja Luka 4
22. KOVINOPLASTIKA — Lož 6
23. SAVA — Kranj 4
24. GALENIKA — Beograd 4
25. ODPAD — Zrenjanin 4

V 10 letih obstoja dejavnosti smo dobavili stošestdesetim kupcem ca. 500 preoblikovalnih strojev doma in v inozemstvo. Navedenim 25 kupcem pa smo dobavili več kot 4 stroje in so postali naši stalni odjemalci.

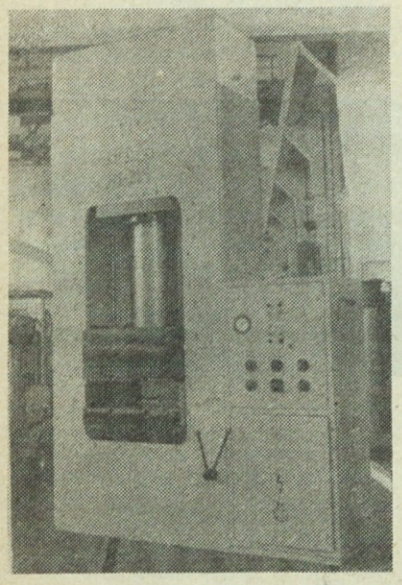

Prvi preoblikovalni stroj HS-315

PRIDOBITVE

Proizvodnja preoblikovalnih strojev je pri svojem razvoju uporabila in razvijala vzporedne dejavnosti, ki ne služijo samo preoblikovalnim strojem, temveč sistemu dejavnosti proizvodne hiše Litostroj.

MODULARNI SISTEM

Preoblikovalni stroji so grajeni po modularnem sistemu. To je sestavljanje strojev in naprav iz samostojnih komponent, ki imajo modularne vrednosti (določene funkcionalne in merske velikosti). Sestavljanje strojev po modularnem sistemu daje vrhunske možnosti namenskim izvedbam.

HIDRAVLIČNI SISTEMI

Preoblikovalni stroji kot glavni uporabniki hidravličnih sistemov so mnogo pripomogli k razvoju le-teh.

INDUSTRIJSKO OBLIKOVANJE DESIGN

Na preoblikovalnih strojih litostrojske proizvodnje je bilo izvršeno pionirsko delo jugoslovanskega designa v strojegradnji. To je na razstavi BIO 4 prejelo javno priznanje.

IZDELAVA DOKUMENTACIJE

Uporabljen je poenostavljen sistem risanja načrtov, ki temelji na sestavljanju sklopov, risanih v enakih merilih. Po tem sistemu se znatno zmanjša število merskih napak in skrajša čas izdelave. Modularni sistem je vključen tudi pri izdelavi tehniške dokumentacije.

TEHNOLOGIJA

Uporablja novejše metode, čeprav nima namenskih strojev in naprav. V ta namen dosedaj ni bilo investicij.

ULIVANJE DELOV

Pri ulitih delih je bil dosežen sporazum za minimalne dodatke, kar je znižalo čas obdelave in popravil. Relativni stroški so se znižali za 30 odstotkov. PRB, TPD, MO in SK so se dogovorili za sodelovanje.

IZDELAVA CILINDROV

V neposredni proizvodnji so pričeli z izdelavo cilindrov, ki omogočajo linijsko proizvodnjo. Proizvajalci in delovodje, so racionalizirali postopke ter povečali proizvodnost.

MONTAŽA

Montaža ima na voljo zelo dobre monterje, slab montažni prostor in neurejen dotok materiala.

KOOPERACIJA

Kooperacija dosega vidne uspehe, saj ji je uspelo pridobiti stalne kooperante: »Stroj« Radlje, »Mostovna« Ljubljana, »2. Oktober« Piran, »Kovinoservis« Unec in »Tiko« Tržič, ki izdelujejo ogrodja, pehala, rezervoarje, omare in pokrove. Uspela je tudi kooperacija posebnih hidravličnih komponent s podjetjem »Kladivar« Žiri.

SERVIS

Opravlja svoje naloge v težkih pogojih, saj nima prostorov za remonte in skladišče rezervnih delov. Po zaslugi servisa so vsi v Litostroju izdelani stroji stalno v pogonu.

USPOSABLJANJE STROKOVNIH KADROV

Pri usposabljanju strokovnih kadrov, ki smo jih usposobili doma, imata največ zaslug Kadrovska služba in Izobraževalni center.

FLUKTUACIJA DELOVNE SILE

Na področju projektive in montaže fluktuacije praktično ni bilo, kar nam dokazuje, da smo na pravi poti.

SPOZNAVANJE

Dosežen uspeh — koristen izplen vloženih naporov je največ odvisen od pripadnosti neki dejavnosti. Dejavnost gradnje preoblikovalnih strojev je dosegla hiter vzpon in se približala današnjemu stanju že leta 1966, ko je bila proizvodnja grupirana po proizvodnih enotah, od planiranja, konstrukcije, tehnologije do kooperacije, obdelave in montaže.

Enotna organizacija dela onemogoča realizacijo s kratkim rokom. Posledica je neugodno naraščanje nedovršene proizvodnje.

ŽELJE

Največja naša želja je pridobiti čimveč stalnih kupcev, kar bo priznanje poslovnosti in realizaciji pogodb.

Nekaj namenskih proizvodnih linij (za izdelavo cilindrov, ventilov, miz in pehal) bo znižalo proizvodne stroške in povečalo proizvodnost.

Realizatorji operativnih nalog pa si želimo čimveč razumevanja, kar bo olajšalo uresničenje širokopoteznih akcij.

inž. Peter Vogrič

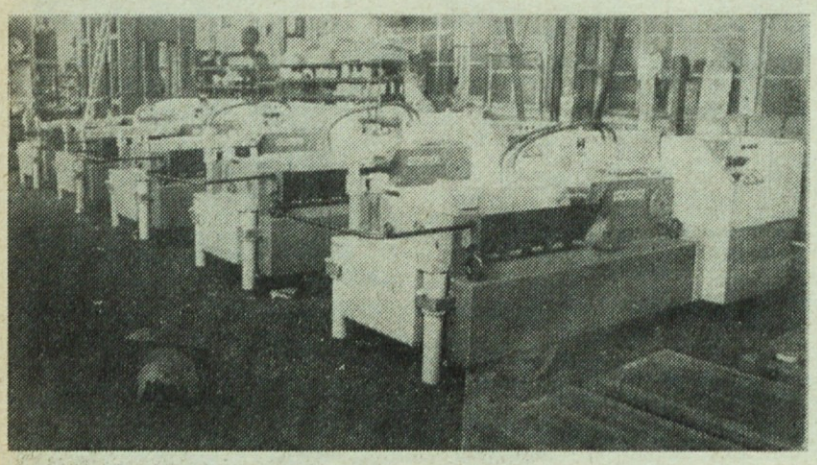

Del izbora preoblikovalnih strojev

ČLOVEK IN DELO

Zdravstveno varstvo delavcev v črni in barvni metalurgiji

Prva glavna tema III. kongresa medicine dela v Ljubljani od 20. do 24. septembra 1971 je imela gornji naslov. Tema je bila aktualna, posebno še zato, ker se leta in leta nazaj niso delovni pogoji prav nič zboljšali.

Kongres medicine dela je vzbudil pozornost, kajti ta zbor je imel v svojih rokah tehtne dokaze, da v barvni in črni metalurgiji ni bistvenega premika v dobro zaposlenih. Pomembnost tega kongresa je bila vidna vsepovsod. Ne samo, da so gospodarske organizacije omogočile kongres s finančno podporo in da so nekatere organizacije posvetile kongresu posebno število svojega tovarniškega glasila, tudi ostala komunikacijska sredstva v Sloveniji in v Jugoslaviji so poudarjala pomen tega kongresa. Bil sem na kongresu in ne bi niti besede napisal, če me ne bi spodbudil dogodek, ki sam po sebi ne pomeni ničesar posebnega. Toda v tem primeru je bilo naravnost rečeno: »Kaj pa sploh dela preventiva? Ali ne more preprečiti nastankov gluhote? Lahko, s pomočjo sodišča, ki naj ukrepa proti gospodarski organizaciji po členu tem in tem. Toda to ni rešitev! Naša naloga je opozoriti gospodarsko organizacijo na škodljivosti, posledice teh škodljivosti, morda še svetovati načelne rešitve, ki naj jih izvedejo ustrezni strokovnjaki. Zvezni strokovnjaki s področja medicine dela so spoznali te težave in skušali pomagati strokovnjakom v proizvodnji. Toda — ali je bil pri nas kakšen odziv? Povejte mi, koliko izvodov knjige »Patologija rada« napisane za delovodje, obratovodje, inženirje v prozivodnji, direktorje itd. smo kupili?

Medtem ko so druge organizacije pokupile veliko izvodov, ima naša tovarna en sam podarjen izvod. Kakšno strokovno literaturo ima na razpolago naša služba varnosti pri delu? Samo zakonodajo, in sicer zato, da jo republiški inšpektor dela ne »zabije«. Ali je morda kdo videl naše socialne delavce, psihologa, varnostne tehnike in inženirje na kakšnem sestanku, ali seminarju na kongresu? Ne, za to je škoda denarja! Lažje se je spraševati, kaj dela preventiva, kaj dela služba varstva pri delu (SVD), kaj delajo socialni delavci. Besede so zastonj! Vendar ne pozabimo na nauk tiste zgodbe o oslu, ki ga je Ribničan hranil z oblanci. Osel je poginil, idealizem pa tudi izginja. Preventiva ni vsemogočen Bog s čarobno paličico, ki bo sanirala — izboljšala — delovno okolje. Preventiva opozarja — stvar tehničnih strokovnjakov in vodstvenega kadra pa je, da reši probleme škodljivih uplivov na delavčevo zdravje. Lahko se pripeti, da bodo delavci iz proizvodnje terjali odškodnino za izgubljeno zdravje, in če se bo ta množica zbudila, kje neki se bodo potem našla sredstva za odškodnino.

Ni mi vseeno, kaj bo z gospodarsko organizacijo, saj je odvisnost med obema — med delavcem in gospodarsko organizacijo — tesna in povezana. Brez delavcev ni podjetja, brez podjetja delavec ne more uveljaviti vseh tistih pravic, ki jih poudarja svetovna zdravstvena organizacija. Dosedanja nezainteresiranost je prinesla porazne posledice. Leta 1954 je bilo v Jugoslaviji 146000 invalidskih upokojencev — v Sloveniji 22000 — leta 1970 pa že 417000, odnosno v Sloveniji 41000. To se pravi, da je vsak tretji upokojenec v Jugoslaviji invalidski upokojenec, v Sloveniji pa vsak četrti upokojenec. To je svetovni rekord, sicer žalosten, a vendarle rekord.

Premišljujoč o vsem tem sem se odločil, da vse, kar smo obravnavali na kongresu v razumljivi obliki posredujem našim proizvalajcem, vodstvu in vsem odgovornim za vodstvo delavcev, ne glede na to, ali gre tu za zdravstveno ali tehnično vodstvo. Na moje pisanje o kongresu je predvsem uplivalo dejstvo, da Litostroj kot osmi med najmočnejšimi podjetji v Sloveniji v letu 1970, ni imel na kongresu niti enega socialnega delavca, niti enega varnostnega tehnika ali inženirja, niti psihologa. Ali veste, kaj to pomeni? Ali veste kako gledajo na to vodstveni ljudje drugih podjetij, ki so poslali celo nekatere direktorje na kongres? S tega zbora bom v nekaj številkah časnika objavil najvažnejše stvari, tako da bo vsaj na ta način naša tovarna seznanjena, kako se drugod bore za varstvo delavcev. Že takoj v uvodnem predavanju smo slišali nekaj zanimivih vprašanj. Ali sploh upoštevamo načela in določila mednarodnega urada za dela (ILO), čigar članica je tudi SFRJ? Ali upoštevamo načela in določila naših zakonskih predpisov? Ali pri novogradnjah in rekonstrukcijah obratov, konstruiranju in izdelavi delovnih sredstev, pri oblikovanju delovnih mest sledimo osnovni misli svetovne zdravstvene organizacije (WHO), ki jo je leta 1969 proklamirala ob priliki svetovnega dneva zdravja — 7. aprila (»zdravje, delo in produktivnost«)? Ali kdo izmed nas pri vsakdanjem delu upošteva dejstvo, da so zdravje, delo in produktivnost med seboj tesno povezani in da so najbolj pomemben dejavnik gospodarske rasti in družbenega napredka. Zavedajmo se, da je **varstvo pri delu (tehnično, zdravstveno, psihosocialno in družbeno-pravno) sestavni del proizvodnje in dobrega gospodarjenja.** Koliko smo se sploh potrudili, da bi se v vsakdanji praksi prilagodili delavcu delovni proces, delovne naprave in delovno okolje (gl. npr. razstavo tobačnega Koncerna TURMAC). Ali res ne vemo, da prilagojeno delovno mesto ali delo spodbuja delavca in dvig storilnosti. Znano je, da preveliki delovni napori ter neurejeno in zdravju škodljivo delovno okolje slabo vplivajo na delavčevo počutje, zadovoljstvo, zdravje in storilnost. Vsi, prav vsi bi morali vedeti, da so nezadovoljstvo, utrujenost, fluktuacija, bolniški stalež, poškodbe pri delu, invalidnost in marsikdaj prerana smrt pogosto v tesni zvezi z delovnimi pogoji. Na to vrsto vprašanj bi morali prenekateri izmed nas odgovoriti: »Ne vemo, ne zavedamo se.« Ali bi bilo potem čudno, če bi marsikdo vzkliknil »Jáccuse« (»obtožujem«). Temeljita analiza podatkov za 11-letno obdobje (1959—1969) je pokazala, da so delovni uspehi metalurgije v Sloveniji večji kot uspehi vsega gospodarstva Slovenije. Delovne razmere v črni metalurgiji so slabše kot v vsej ostali industriji. Vsi odgovorni delavci morajo z ustreznimi ukrepi ohranjevati zdravje svojih delavcev. Delovne razmere je treba sanirati in prilagajati delo človeku. Dokler ne bomo tega izvedli, bomo morali reševati probleme varstva pri delu z beneficiranim staležem, ki pa bo prizadelo posredno gospodarske organizacije. Pri vsakem uvajanju tehnologije bomo morali temeljito premisliti, kaj in kako bomo uvedli v delovni proces. Ne pozabimo, da se bogatejši od nas zavedajo načela, da niso tako bogati, da bi poceni kupovali!

Dr. Edo Tepina

(Nadaljevanje prihodnjič)

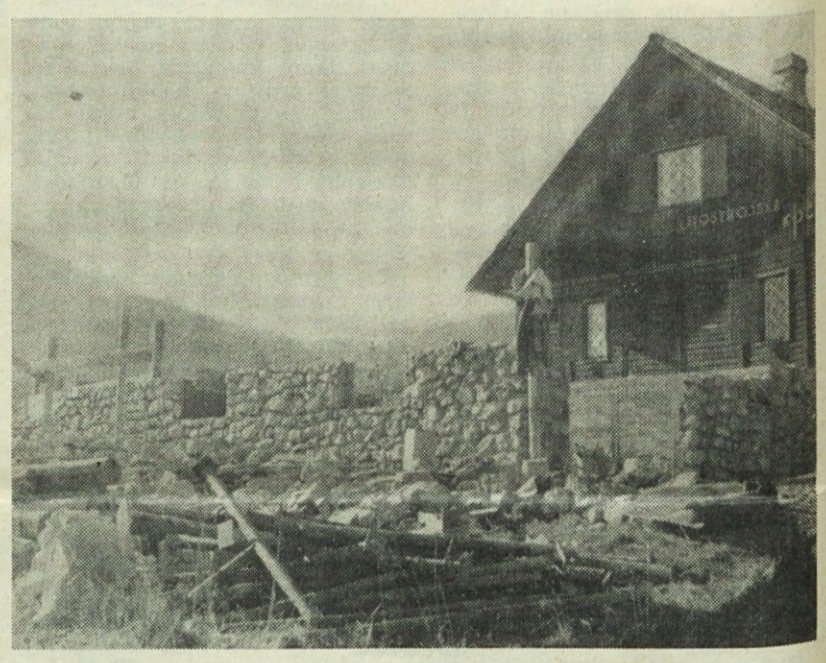

Sorico obnavljamo

Poškodbe v septembru

V mesecu septembru smo imeli v našem podjetju 45 poškodb, od tega 3 na poti v službo. V MO je bilo 17 poškodb, v PK 5, v FI 18, v VET 3 in v sektorjih 2 poškodbi.

Zaradi poškodb smo izgubili 768 delovnih dni, 316 v MO, 110 v PK, 224 v FI, 19 v VET in 99 delovnih dni v sektorjih.

Glavo sta si poškodovala 2 delavca, oči 11, telo 2, prste rok 13, ostali del roke 8, noge pa si je poškodovalo 9 delavcev.

Največ poškodb je bilo v sredo 12, sledijo ponedeljek in četrtek z 9 poškodbami, torek s 7, petek s 6 in sobota z 2 poškodbama.

V mesecu septembru je bilo 10 poškodb manj kot v istem mesecu lani.

Služba varstva pri delu

Zanima vas...

ODŠLI V SEPTEMBRU

MOJ
Leopold Mlakar, Rajko Bursač, Ivan Hrastovec, Franc Zupan, Jakob Volavšek, Štipe Barišič, Pero Josič

MOs
Vinko Kukec, Franc Zupan, Vidosav Vasiljevič

MOm
Niko Lukek

PK
Miroslav Brezovnik, Zuhdija Zahirovič, Leopold Novak, Alojz Perc, Franc Jaklič, Mile Milovac, Boško Pejić, Jože Mrle, Brane Mihelič

FI
Dominik Klemenčič, Božo Škovorc, Florjan Strumbelj, Amalija Drobnič, Brane Anžur, Janko Žokvič, Branko Čeko, Ida Lovrenc, Rimzo Brkič, Alfonz Rudolf, Janez Gerdina, Franc Vavdi, Ivan Govekar, Marjan Černivec, Bojan Pečan, Dragan Jorgič, Jakob Novak, Stanislav Kalin, Franc Zupančič, Franc Podlogar, Miroslav Pušara, Andrej Kavs, Tine Petan, Mirsad Jaganjac, Marko Tomaževič

VET
Stanislav Kalander, Emil Vogrič, Franc Bele, Štefan Posavec, Pavel Peternelj, Vid Jankovič, Duro klepec, Juri Gregurovič, Brane Podpečan, Mehmed Junuzovič

PA
Damir Tršan, Matej Rakovec, Silvester Beguš, Bojan Štrnad, Jasna Petan, Pavel Bastelj, Ivo Škorjanc

ZSE
Ana Derežič

KS
Metod Hrovat, Vojislav Vujošević

PRB
Bogomir Langus, Oskar Dolenc

TPD
Anton Merenče, Janez Romovš, Janez Primožič

FRS
Simona Drešar, Anica Lesjak, Svetlana Savić

NB
Liljana Podlipnik, Mirsad Ćehić, Anton Brdnik

Ogr. sl.
Ema Jurkovič

ICL
Marija Puhan

EAS
Alojzija Osredkar

Taj. dir.
Mihael Gomboc

PB
Darja Gospodarič

PRIŠLI V SEPTEMBRU

MOj
Železokrivec: Mirko Zupančič, livar: Milan Lajšič, čistilec ročni: Ćamil Hrkič

MOs
Čistilec ročni: Stane Vidmar, priprav. peska: Marjan Šušteršič, Milen Kostić, čistilec ročni: Ivo Katilović

FI
Lanser: Trivun Rakita, brusilec ročni: Stane Pekolj, strugar: Janez Gosenca

MOj
Form. roč.: Rajko Bursać

FI
Rezkalci: Miroslav Ilić, Srečko Humar, Jože Klavž, strugarji: Rasim Šehović, Avgust Simončič, Polde Šifrer, pomoč tež. stroja: Alojz Zidar, snažilci: Ivan Zajc, Ljube Mamkov, Blagoj Zafirov

PK
Konstr. ključ.: Vido Lipoglavšek, Danilo Gajić, Živojin Perić, Ivan Fujmović, Janez Rizman, Radovan Rakita, Miodrag Jagodić, obl. varilca: Ivan Antolašič, Vaso Vergilas, skupinovodja: Božo Kecman

PA
Avtomehanik: Bogomir Čadež, del. pomožni: Marjan Kolar, Herman Kos, del. na traku: Vladimir Dolžan

VET
Del. transp.: Marjan Kralj, karist: Jože jevnikar, pleskar: Mehmedalija Junuzovič, stroj. ključ.: Sejfudin Hozić

DR
Šofer: Alojz Lužar, del. kuhinjska: Jela Čolić, Branka Todorovič, Marija Čebulj, Sonja Lušina, obr. blagajnik: Neža Majić

KS
Pripravnika: Slavko Ilič, Stevan Slavišek, administrator: Jožefa Hajdnik

ZSE
Del. pomožni: Danica Dornik, snažilka: Marija Vidrih

ICL
Vzgojitelj: Pavel Furlan, učitelji: Marko Trškan, Ivan Založnik, Dušica Doberlet

Taj. d.
Čuvaj: Anton Zaletelj, kurir: Nikola Čadež

PRB
Konstrukterja: Janez Žagar, Okršlar Marjan

PTO
Del. transp.: Pavel Čerček, Franc Palčar, Alojz Košak

NB
Evidenčnik: Ivanka Fudurič, del. transp.: Mirsad Čehić, kon. s. prodajalec: Marjan Jakelj, komercialist: Mihajlo Bače

Nedokončana transverzala

Ob grobu tov. Marjana Smerajca — 28. 9. 1971.

»Planinsko društvo Litostroj organizira 18. in 19. septembra »izlet po želji« čez vršič v Trento in od tu skozi Lepec na Krnsko jezero. Vodnik je tovariš Marjan Smerajc«. To je skrajšana vsebina obvestila o izletu po želji. Nismo pričakovali, da jo bo usoda izbrala kot zadnjo tudi v drugačnem smislu.

Dragi Marjan, bil je izlet po želji, toda tudi tak izlet vsebuje določene dolžnosti. Ta zavest je bila v Tebi vedno živa. To si dokazal s predanostjo na svojem delovnem mestu, poleg tega pa še s svojim bogatim deležem v planinski organizaciji.

Ko so vznikle iz tal prve zgradbe Litostroja, se je že porodila misel o planinski organizaciji. Bil si med prvimi nosilci te ideje v Litostroju in neutruden sodelavec pri tem, da je Planinsko društvo, čeprav v začetku šibko in skromno, pognalo svoje korenine.

Danes, po toliko letih, ko je svet okrog nas tako spremenil svojo podobo, nekateri že bolje razumejo, da bo človek iskal svoj izhod v naravi kot protiutež moderni mrzlici.

Kot dolgoletni predsednik, in kasneje tajnik našega društva, si predvsem Ti k tej zavesti prispeval velik delež.

Dobil si priznanje Planinske zveze Slovenije in zlato odličje Planinske zveze Jugoslavije, največje priznanje pa so sadovi Tvojega dela, ki si jih ustvaril, kot delavec, človek in planinec. Kdo bi slutil, da si na zadnjem izletu poslednjič zavezal svoj nahrbtnik.

Ljubil je življenje

Niso se še iztekli valovi Soče v morje, v katere si ob njihovem izviru zrl na tem izletu, ko se Ti je izteklo življenje. Struga tvojega življenja je bila prekratka, imela pa je vse značilnosti planinske reke, ki nosi človeka kot val, ga meče ob čeri, zapelje pod temne previse sten pa spet privre na sonce in igravo nadaljuje pot v krogotok večnosti. Sončni dnevi so te spremljali na Tvojem zadnjem izletu v domovino trentarskih vodnikov. Prepričan sem, da si sledil pogledu Kugyja na njegove Vršace. Stopil si Triglavu za hrbet, da si še enkrat ogledaš njegovo kraljestvo, da se naužiješ čudovitih jesenskih barv in upreš pogled v ostenje Kanjavca.

To je bilo slovo planinca. Zakaj zadnje? Tega ne razodenejo vedno molčeče gore.

S. V.

Preventivna okrevanja

Tako kot že vrsto let nazaj je tudi v letošnjem letu komisija za socialna vprašanja in družbeni standard dokajšen del sredstev namenila tudi za preventivno okrevanje. Potrebe po taki obliki okrevanja v podjetju s povprečno 3378 zaposlenimi so veliko večje kot je razpoložljivih sredstev. Zato je želje in potrebe z razpoložljivimi sredstvi težko uresničiti. Kljub omejenim sredstvom pa smo poslali na preventivno okrevanje v letošnjem letu 141 naših delavcev, kar je v primerjavi s preteklimi leti lep napredek.

Da smo lahko poslali na okrevanje 141 ljudi, je velika zasluga Mestnega sindikalnega sveta, ki je v sodelovanju z našo sindikalno organizacijo kril polovico stroškov okrevanja 70 našim delavcem, ki so bili na Rabu, v Poreču, Vodicah pri Šibeniku in v Kranjski gori. Celotna oskrba iz sredstev naše sindikalne organizacije pa je bila krita v Fiesi 45 delavcem, v Splitu 19 in 9 na Soriški planini.

Komisija je odobrila vse predloge za preventivno okrevanje, ki so ga priporočali zdravniki naše OA, upoštevali pa so tudi predloge sindikalnih organizacij PE/S. Okrevanja so se udeležili tokrat tudi delavci, ki so v podjetju zaposleni že daljšo dobo, čeprav njihovo zdravstveno stanje ni bilo tako zelo kritično, da bi bilo okrevanje nujno potrebno. Tudi to je napredek, saj je čas, da se preventivno okrevanje omogoči tudi dolgoletnim članom kolektiva in sindikata, pa čeprav njihovo socialno in zdravstveno stanje ni tako kritično, saj je namen teh okrevanj vendar preventiven.

Upamo, da bomo z začeto prakso lahko nadaljevali in bomo v prihodnjem letu omogočili preventivno okrevanje vsaj še enkrat večjemu številu delavcev.

K. M.

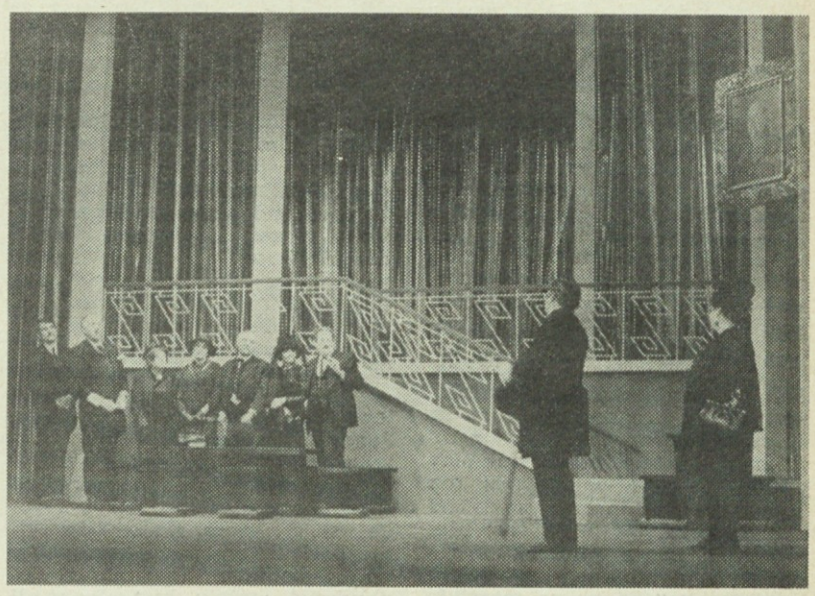

Prizor iz komedije »Žalujoči ostali«

Litostrojčani v Drami

V petek, dne 8. oktobra 1971, je ljubljanska Drama povabila na predpremiero predstavnike kolektivov ljubljanskih delovnih organizacij. Pred pričetkom je igralec Andrej Kurent pozdravil gledalce in v krajšem govoru razložil namen povabila. Povedal je, da je želja igralcev in gledališča, da bi se približali neposrednim proizvajalcem in jim pomagali, da bi se kulturno dvignili, da bi bili neposredno deležni razvedrila in umetniškega ustvarjanja. Izrazil je željo po sodelovanju med gledališčem in proizvajalci v industriji, po nasvetih in željah proizvajalcev glede programa dela v gledališču in podpore v umetniški izgradnji gledališča. Ustanovili naj bi nekakšno gledališko komuno, katere naloga bi bila usmerjati in vsklajevati želje proizvajalcev s kulturno-umetniškimi nalogami gledališča. Omenil je tudi naloge kritike, ki je marsikdaj destruktivna (Mimogrede — kritike premiere so v diametralnem nasprotju z aplavzom gledalcev, ki so na predpremieri kar petkrat poklicali gledalce na oder. Za koga in kako naj gledališče pripravlja predstave: za kritike ali za gledalce?!)

Spomnil sem se na leta po osvoboditvi, ko je bilo mnogo predstav namenjenih kolektivom. Te predstave so bile zame, ne samo zame, veliko doživetje. Ne vem, zakaj so s tem prenehali. Spet smo na istem kot pred vojno, ko smo gledali mnogo predstav, ki niso bile dovolj obiskane. Mislim, da je še skrajni čas, da postane gledališče dostopno širokim množicam, ki so želje obiska v gledališču. To nam dokazuje obisk gledaliških predstav na podeželju. Vprašanje je, kdo naj prevzame skrb za organizacijo obiskov gledaliških predstav in kako naj bo ta organizirana. Tudi propagando za gledališče je treba dobro pripraviti, da ne bodo ljudje prezrli te kulturne ustanove. Danes, ob poplavi reklame in propagande, je treba marsikaj propagirati vse dotlej, dokler se ljudje ne pričnо za to zanimati.

Seveda pa bodo tudi morali proizvajalci vplivati na izbiro iger. Menim, da je še čas, da se tudi delavci iz proizvodnje seznanijo s kulturnim razvedrilom, ki širi obzorje in obenem tudi zabava. Žalostno bi bilo, če bi prostori Talije ostali prazni, kulturo nas proizvajalcev pa naj bi merili žal le v poznavanju kubikov vsakovrstnih vozil.

P. S.: Kaj menite, ali bo sindikat izrabil to priliko? **INA**

Po planinskih sončnih tleh...

Z gobarskim izletom v oktobru je bila končana vrsta zanimivih izletov, ki jih je v letošnji sezoni organiziralo Planinsko društvo Litostroj.

Večina so jih opravili z rednimi prometnimi zvezami, nekaj s posebnim avtobusom in nekaj po najnovejši metodi »skupaj vsak s svojim« — to je: z lastnimi avtomobili do skupnega cilja.

Pa poglejmo na kratko, kam vse jih je zanesel korak.

Z zasnežene Soriške planine konec aprila so jo ubrali na sončni Nanos ter si obenem ogledali še Predjamski grad. V maju so obiskali Šmohor nad Laškim in se za konec naplavali še v Rimskih toplicah. V juniju jih je s sodro in dežjem pozdravil Snežnik, pa zato niso bili prav nič manj veselo razpoloženi. Izlet »v neznano« se je končal v prijazni dolini Pišnice — Krnici. V visoki sezoni so oblezli Triglav z vseh strani in tako prispevali svoje k prometni zadregi, ki je letos našla tudi tja gor. V začetku avgusta so obiskali Pogačnikov dom na Križkih podih, malo zatem pa se povzpeli na umiti in pometeni Storžič, v začetku septembra pa še na Bovški Grintavec. Prav gotovo bi se med najlepše izlete pretekle sezone uvrstil obisk Poliškega Špika, pa mu je žal ponagajalo vreme. »Izlet po želji« je najzvestejšim spet odkril lepoto Vršiča, Trente in Krnskega jezera, obisk Velike planine kot zadnja višinska pot pa košček turistično izrabljenega sveta, ki pa prav zaživi šele v zgodnji pomladi.

Izlete so vodili preskušeni gorniki in dolgoletni planinski delavci: ing. Oskar Dolenc, pokojni Marijan Smerajc, Stane Vogelnik, Franci Lovše, Ludvik Šarf, dr. Edo Tepina, Lojz Šteblaj, Rik Gamberger, Nace Giacomelli, Stane Cedilnik in Tone Erman. Tako so vsi izleti minili v prijetnem razpoloženju in brez nezgod. Ker je o njih ostal marsikak barvni posnetek, bo spomin na prehojena pota spet oživel na občnem zboru društva v decembru, ko bomo diapozitive gledali na platnu.

Zdi se, da tako ne bomo zapisali nič preveč, če končamo ta bežni pregled letošnje izletniške dejavnosti PD Litostroj z mislijo, da se planinstvo vedno pomembnejše uveljavlja v našem kolektivu, saj se krog njegovih prijateljev vedno bolj širi. S tem pa se tudi naše planinsko društvo živo vključuje v cilje in pota osrednje planinske organizacije.

ETO

V skupščini so razpravljali

Socialno-zdravstveni zbor skupščine SRS je na svoji redni seji dne 29. 9. 1971 razpravljal o problematiki varstva pri delu v naši republiki.

Osnova za razpravo je bilo letno poročilo o stanju varstva pri delu na slovenskem za leto 1970. Med dokaj plodno razpravo je bilo ugotovljeno, da varstvo naših delovnih ljudi še daleč ni na tisti stopnji, kot to določa naša pozitivna zakonodaja na tem področju. Opažamo celo, da nam v nekaterih panogah poškodbe rastejo. Še bolj boleča je ugotovitev, da je težjih poškodb vedno več.

Povprečno število dni na eno poškodbo, leto	1968	1969	1970
Socialistična republika Slovenija	17,7	18,3	19,3
Titovi zavodi Litostroj	14,1	14,1	15,2

Ti podatki nam povedo, da je čas zdravljenja zaradi utrpelih poškodb vedno daljši.

Če primerjamo naše (litostrojske) podatke z republiškimi, vidimo, da smo v boljšem položaju, saj je naš odstotek glede težjih poškodb nižji od republiškega povprečja. Seveda nas to ne sme uspavati, saj so te številke gledane v absolutnem smislu le daleč od tistega, kar bi želeli imeti.

Upamo, da bo storjen določen korak k izboljšanju že koncem tega poslovnega leta, o čemer bomo še poročali.

Vilko Krapež, inž.

Kar po domače

Človek se razmeroma hitro navadi oblikovati zloge v nekakšne besede. Te besede poveže v stavke, s katerimi izraža neko določeno misel. Seveda vse to pove lepo v svojem domačem jeziku. Ne verjamete? Pojdite tja med našo »zlato mladino«, oprostite prosim, teenagerje in teenaggerice, pa boste zvedeli, v katerem discu bo light-show oziroma, kje bo šibala ta in ta banda. Bolj ali manj znani pevci po showu narede jam-session, nato pa s svojim hitom posnamejo v discografskem zavodu long-play ploščo. Povemo naj še, da top lestvica svetovnih hitov zavisi od disk jockeya. Da ne bi športniki zaostajali, imajo v košarki in rokometu pivotmane, v boksu fighterje, seveda pa so marsikje tudi outsiderji, v kolikor ne nastopajo popolnoma fit. Nekdanji Krpani in Petri Klepci nastopajo samo še v literaturi, nas pa prijetno vznemirjajo supermani, ki se junačijo v stripih.

Ob prebiranju teh magazinov se nam lahko primeri, da pozabimo osoliti kosilo, zato skočimo po njega v supermarket. Hulahoop, mini, midi, maksi, korset, shorts, bijouterijo — vse to lahko kupimo v boutique. Polepšamo se s sprayi, out-doorom, eye-linnerjem, depilatorjem, necessaireom, deodoranti, eau de cologne, fenom itd. Za svoj make-up naše dame uporabljajo tekoči puder in teint. Seveda je nakup vsega tega odvisen od export-importa. Dolgočasno vsakdanjo življenje nam popestrijo razni distributerji, akviziterji, kolporterji, manegerji, videomikserji, kreatorji, designerji, aranžerji, angažmani, abonmaji itd., itd. Če smo lačni zavijemo v restavracijo, kjer nas očara jedilni list, kjer se kar tare dobrih domačih jedi kot so npr. bouillon, medaillon, roastbeef, epigram, rumsteak, beefsteak à la parisienne, steak, chateaubriand, ragou, baby-beef, toast, pommes-frites in še in še. V snack-baru aperitiv-baru, dancingu, bistroju, grill-roomu, ekspresu si lahko gasimo žejo s krepkimi domačimi pijačami ginfizzom, viskijem, jupijem, bitter lemonom, africano, tonic-waterjem, Courvoisierjem, Martellom, Johnny Walkerjem, White Horseom. Dolgčas preganjamo s kajenjem naših ljubih domačih cigaret: kent, marlboro, astor, seveda vse s filtrom. Ko se odpravimo počivat, prespimo trudapolno noč v solitaru, apartmanu, depandansi, motelu, bungalowu ali vikendu. Po domače ne spimo niti pod drevesom, temu se sedaj pravi camping.

Ljudje smo pač taki, da se radi izobražujemo, zato si vsak dan vestno širimo obzorje z branjem časopisov. Ko razgrnemo naše časnike, se nam obraz kar razleze od nepopisne zadovoljnosti, saj srečamo na časopisnih straneh same lepe, domače, samonikle slovenske besede kot npr. etatizem, unitarizem, paternalizem, separacionizem, reizbornost, retrogradnja, rekapitulacija trasmisija, avtarkija, fleksibilna ekonomika, definitivna diferenciacija, etiketiranje, kvalitativna transformacija, retencijska kvota, infrastruktura, demistikacija ideoloških principov, birokratsko hiearhično-buržujska mentaliteta, vitalni impulsi, devalviranje formuma, resistenca, erupcija, konpenzacija itd.

Morda vas je naštevanje teh domačih besed utrudilo, zato se lahko spočijete od takem stavku, ki je napisan kot nalašč za našega človeka: Današnja dejavna in živa slovenska poezija se grupira okrog treh jeder pomenskih struktur intimizma (ki mu lahko rečemo tudi naturalizem — personalizem), avtodestruktivizma in reizma-ludizma. — Delo 11. septembra 1971. Kajne, kako ob teh preprostih, domačih pojmih zvene izumetničeni in vodeno verzi Prešerna, Župančiča, Gradnika ali Minattija. Kdo neki bi razumel Župančičev verz — »Imeli smo jih — sredi poljane cvet« ali Minattijevo misel: »Nekoga moraš imeti rad«.

Pa še kratek amandma: V kolikor boste studiozno in metodično preštudirali citirane besede, boste v končni konsekvenci prav gotovo perfektuirali svoj mentalni diapazon.

J. P.

OBVESTILO

V našem podjetju je 39 invalidov, ki so že člani Medobčinskega društva telesnih invalidov Ljubljana, podružnica Šiška. Verjetno bi tudi drugi želeli postati člani tega društva in prek njega reševati svoje probleme, zato obveščamo vse, da je podružnici Šiška uspelo dobiti prostore, kjer odslej redno posluje in sprejema svoje člane in druge stranke enkrat v tednu, in sicer vsako

sredo od 17. do 19. ure

MDTI — podružnica Šiška ima svoje prostore v sejni sobi Krajevne skupnosti Zgornja Šiška, Ljubljana, Vodnikova 141.

K. M.

LETO ŠPORTNE REKREACIJE

Program komisije za športno rekreacijo

Prve dni oktobra je organizirala komisija za rekreacijo pri izvršnem odboru sindikata ljubljanskega Litostroja dvodnevni seminar za svoje organizatorje rekreacije in športnega življenja. Seminar je bil na Sorški planini, v planinskem domu Litostroja.

Na tem seminarju naj bi organizatorji športnega življenja v Litostroju spoznali, splošno problematiko na tem področju in pravilen pristop k organizaciji prostega časa zaposlenih.

Na seminarju so poslušali predavanje znanih profesorjev z ljubljanske Visoke šole za telesno kulturo. Ker je bil program predavanj tehtno pripravljen so bili s seminarjem vsi zadovoljni.

Vedno večja industrializacija prinaša poleg napredka modernemu človeku tudi mnogo problemov. Ustvarjalno zadoščenje, tekmovanje in primerjanje, preprečevanje posledic monotonije, obnova telesnih moči in ne nazadnje razvedrilo — vse to bi lahko izkoristili za to, da bi odpravili škodljive posledice moderne dobe. Toda žal koristi teh oblik rekreacije ne znamo še dovolj ceniti. Zato je nujno, da to dejavnost spodbudimo in jo s primernimi propagandnimi akcijami in z učinkovitim delom predstavimo prav vsem našim članom kolektiva.

Prihodnje leto je leto olimpijskih iger. Ob tem dogodku se vedno poveča zanimanje za šport, za telesno vzgojo, zato je, da izkoristimo to zanimanje. Istočasno pa v letu 1972 tudi naš kolektiv praznuje svojo 25-letnico obstoja, zato predlagamo, da že sedaj pričnemo z načrtnim in organiziranim delom za naslednje leto na področju športne rekreacije. Leto 1972 naj bi se imenovalo »Leto športne rekreacije«. Pred nami so naslednje naloge:

1. Udeležimo se razširjene tematske konference o športni rekreaciji, ki jo sklicuje Mestni sindikalni svet za direktorje podjetij, predsednike sindikalnih organizacij ob koncu letošnjega leta. Na konferenci naj bi;

a) predlagali osnutek družbenega dogovora, ki naj določi tudi, kolikšna minimalna sredstva morajo delovne organizacije zagotoviti za športno rekreacijo članov svojega kolektiva,

b) sprejeli sklep, da morajo vse delovne organizacije v svojih statutih določiti svoje obveznosti o skrbi za redno rekreacijo oziroma športno rekreacijo zaposlenih,

c) sprejeli sklep, da bi leto 1972 v delovnih kolektivih imenovali »Leto športne rekreacije«.

2. Potrebno je izdelati katalog z vsemi podatki o športno rekreacijskih akcijah: Litostroja, Občinske zveze za telesno kulturo, Mestnih sindikatov in Republiških sindikatov.

Izdelati moramo urnike vadbe vseh telesno-vzgojnih organizacij, ki ima tudi športno-rekreacijsko vadbo, seznam vseh objektov, kjer se lahko odvija športna rekreacija.

3. Razpisati tekmovanje za:
- najprizadevnejšo sindikalno organizacijo na polju rekreacije,
- najboljši klub ali sekcija,
- najboljšega športnika in športnice v Litostroju,
- najprizadevnejše športne delavce funkcionarje.

4. Ponovno moramo izvesti akcijo »TRIM« z zaključno prireditvijo ob 25-letnici podjetja.

5. V Litostroju naj bi sprejeli petletni program gradnje objektov za športno rekreacijo. Ti objekti naj bi bili:

a) telovadnica s pomožnimi prostori in zimskim bazenom v okviru ICL,
b) pokrito balinišče,
c) avtomatsko kegljišče,
d) tenis igrišča,
e) parkur stezo,
f) vlečnica na Sorški planini,
g) nova depandansa na Sorški planini,
h) ureditev rekreacijskih naprav v počitniških domovih na morju.

6. Čimprej naj bi uredili športne objekte v okviru podjetja.

7. Podpreti akcijo Mestnega sindikalnega sveta, da bi zgradili v Ljubljani — do leta 1972:
- dve progi za parkur (na Golovcu in v Mostecu),
- poligon — športtest v Tivoliju,
- smučišča z umetnim snegom.

8. Organizirati in izvesti tradicionalna sindikalna tekmovanja Litostroja, občinskih, mestnih in republiških sindikatov, tako v smučanju kot v ostalih športih.

9. Izpeljati rekreacijska množična tekmovanja kot so:

a) zimska akcija »vsi na smuči«,
b) »Tabor Litostrojčanov«, ob sodelovanju planincev, taborников, avto rallyja, litostrojske godbe in ostalih akcij,
c) akcija »S kolesi v naravo«.

10. Organizirati seminar za vodenje športne rekreacije za vse referente v podružnicah, vodje sekcij in klubov. Prisotni naj bodo tudi predsedniki sindikalnih podružnic.

11. Proučiti možnost za ustanovitev službe za rekreacijo v podjetju.

12. Vključitev in pritegnitev v akcijo socialnega delavca, psihologa podjetja ter službe za počitniške domove.

13. Organizirati med odmori v podjetju igranje v sledečih panogah.
- mali nogomet
- odbojka
- balinanje
- kegljanje
- dviganje bremen
- rokomet
- mala košarka
- namizni tenis
- tenis
- pikado
- streljanje z zračno puško in pištolo.

Seveda je za to potrebno pripraviti igrišča in rekvizite.

Milan Vidmar

IZBRANE MISLI

Od fanatizma do barbarstva je samo en korak.

Diderot

Pajek nikoli ne razpreda mreže zaradi ene same muhe.

Maurois

Ošabnost je močnejša od sramu.

Ebner

Častihlepnost je morda pregreha, a vendar je večkrat izvor dostojanstva.

Kvintilijan

Cepljenje proti gripi

Preteklo leto in letos spet sprašujejo naši delavci, kdaj bo cepljenje proti gripi. Marsikdo se razburja, češ, kaj počne zdravstvena služba, zakaj sploh imamo ambulanto. Ob tem naj pojasnimo zvezo med učinkovitostjo cepljenja in finančno platjo cepljenja.

Če hočemo, da bo cepljenje učinkovito, mora biti cepljeno vsaj 80 odstotkov zaposlenih, če pa upoštevamo še IC in DR mora biti cepljenih okoli 2800 ljudi. Pri manjšem številu cepljenih uspeh in učinek cepljenja nista zagotovljena, saj obstoji še vedno možnost epidemije. Vsak, ki se da cepiti proti gripi, mora biti cepljen najmanj trikrat. Če upoštevamo, da stane trikratno cepljenje enega Litostrojčana 15 do 20 din, potem stane celotno cepljenje 4200 do 5600 din. Če jih cepimo manj kot 80 odstotkov, potem so ti stotisoči enostavno vrženi proč. Vsi vemo, da je cepljenje učinkovito le, če cepimo veliko večino delavcev. To pa ni odvisno toliko od zdravstvene službe, kot od pripravljenosti delavcev, da pristanejo na cepljenje proti gripi. Zavedajmo se, da ima podjetje veliko gospodarsko škodo v primeru, če ne cepimo toliko ljudi, kolikor je potrebno za učinkovitost cepljenja.

dr. Edo Tepina

SINDIKALNE BALINARSKE IGRE

Dne 11. in 12. 10. 1971 smo po sindikalnih podružnicah priredili vsakoletno ekipno prvenstvo. Na razpis sekcije BSK Litostroj se je odzvalo 8 ekip, skupno število tekmovalcev 32. Ekipe podružnic, za katere so nastopale, so se borile za prehodni pokal, ki ga je branila ekipa VET. Športna sreča je bila letos naklonjena ekipi PE — PI iz livarne sive litine.

Ta je nastopala v postavi:

1. Svetišič Drago
2. Hočevar Tone
3. Matjašič Mijo
4. Solce Alojz

Naslednje uvrščene ekipe so bile:

2. Finalisti
3. VET I
4. VET II itd.

Vse omenjene ekipe, ki so se uvrstile v finalni del tekmovanja, so si priborile skromna, a lepa praktična darila. Vreme nam tokrat ni nagajalo, nasprotno, proti pričakovanju je bilo lepo in toplo.

Janko Fonda

VODORAVNO:

1. del zimske garderobe, 6. poletno obuvalo, 13. psu podobna zver, 14. ocean med Evropo in Ameriko, 15. začetnici slovenskega politika, člana federacije, 16. okusen plod grmičaste rastline, 18. zelenica v puščavi, 19. del obraza, 21. nagib, 23. redko moško ime, 24. z vodo obdano kopno, 26. medmet smeha, 27. grški bog podzemlja, 29. avtomobilska oznaka Kutine, 30. riževo žganje, 32. posekan del gozda, 34. vrsta topola, 37. morje na severu Evrope, 38. agregatno stanje, 40. okrajšava za srednji, 41. oče, 42. upravni odbor, 44. grški bog ljubezni, 46. katran, 48. oblika matematičnega računa, 51. organ vida, 52. špansko žensko ime, 54. del fotoaparata, 56. avtomobilska oznaka Nizozemske, 57. najstarejši človek, starešina, 59. prostor za shrambo listin, 61. indijsko mesto ob ustju Gangesa, 62. gonja, pogon, lov.

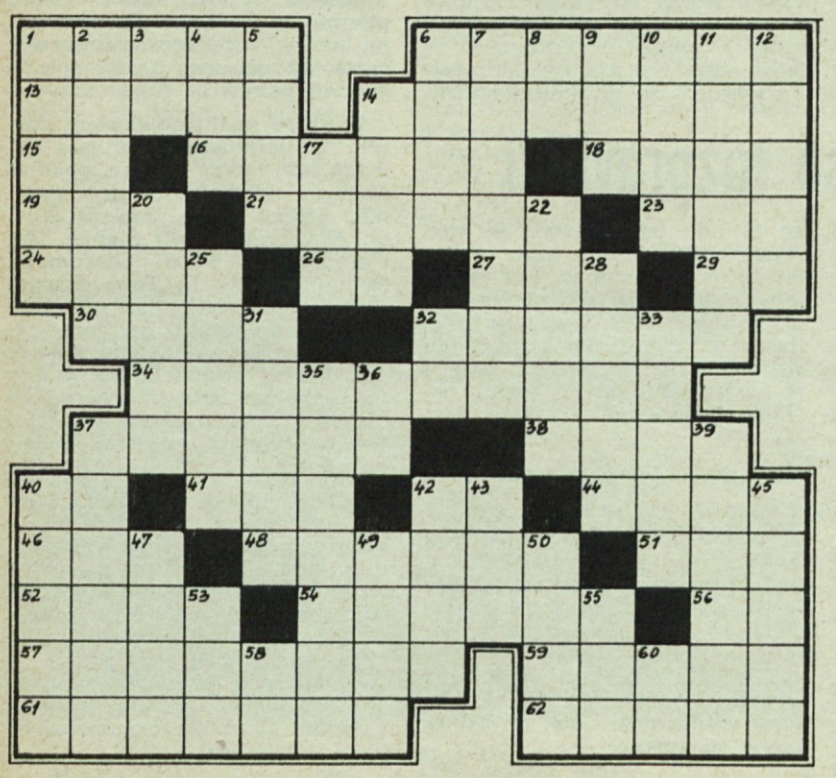

NAVPIČNO:

1. drobnozrnat sneg, 2. glad, 3. kratica za atletski klub, 4. ovratna ruta, 5. del verige, 6. slog, 7. omamna pijača, 8. kemični znak za natrij, 9. spodnji del posode, 10. ime treh pergamskih kraljev, 11. bonbon na leseni palčki, 12. južnoevropska okrasna rastlina z ostro izrezanimi listi, 14. domače žensko ime, 17. kraljevska igra, 20. vrsta, zvrst, 22. teren po katerem je speljana železnica ali cesta, 25. žensko ime, 28. punca, 31. priimek slovenskega pesnika (Dragotin), 32. kemični znak za platino, 33. glavno mesto ene izmed afriških držav, 35. virtuoz na klavirju, 36. samoglasnik in soglasnik, 37. posoda za prenašanje grozdja, 39. veter, ki veje ponoči, 40, trd prijem, 42. gora nad Reškim zalivom, 43. eden in drugi, 45. ime filmske igralke Koscine, 47. nogometni klub iz Madrida, 49. tuje žensko ime, 50. muslimanski bog, 53. kratek požirek, 55. talisova osvežilna pijača, 58. tuj dvoglasnik, 60. različna soglasnika.

Časopis »Litostroj« izhaja mesečno (s posebnimi prilogami) v nakladi 5800 izvodov — Ureja ga uredniški odbor — Glavni urednik dr. Branko Vrčon — Odgovorni urednik Pavel Perko — Tehnični urednik Estera Lampič — Tel. uredništva 56-021 (h. c.) int. 246 — Cena posamezni številki v prodaji 0,50 din — Poštnina plačana v gotovini — Rokopisov ne vračamo — Tiska tiskarna ČZP »Primorski tisk« v Kopru